(88)

O-koorts GD-RIVM correspondentie.

30-10-2012 12:07
Hide Details
From:
To:

4 Attachments

A370[1].pdf artikel Q-koorts 022009.pdf legenda tweecijferige postcode.JPG Q-fever

Met vriendelijke groet,

Beleidsmedewerker / Sociaal-verpleegkundige
LCI (Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding)
RIVM - Centrum Infectieziektebestrijding

Antonie van Leeuwenhoeklaan 9
Postbus 1, postvak 13, 3720 BA Bilthoven
telefoon:

www.rivm.nl/infectieziekten.
Volg ons ook op twitter; twitter.com/#!/rivm

---- Forwarded by on 30-10-2012 12:02 ----

From:
To:
Date 14-01-2009 13:31
Subject: RE: Vragen n.a.v. diergegevens

Beste

Hartelijk dank voor het overleg en de aanvullingen.

Met vriendelijke groet,

To:
cc:
14-01-2009 08:59
SubjectRE: \

Beste

Zie hierna nog een aantal suggesties.

Met vriendelijke groet,

****

Diplomate of the European College of Small Ruminant Health Management
Specialist in Small Ruminant Health Care
www.ecsrhm.eu

The Netherlands

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer

www.gddeventer.com

Van:
Verzonden: dinsdag 13 januari 2009 22:41
Aan:
C
Onderwerp: Vragen n.a.v. diergegevens

Beste

Na de vragen van aanleiding van de kaartgegevens en de cijfers, heb ik vananvond me overleg gehad.
Hieronder zal ik de vragen die en wij hebben puntsgewijs beantwoorden met de informatie die ik var gekregen.
Ik stuur deze mail ook naar dit zonodig nog aanvult of corrigeert zodat morgen de juiste gegevens en kennis meegewogen kan worden in het BAO.

1. Hoe riskant zijn schapen in verhouding tot geiten?
Internationaal in de literatuur wordt ongeveer even vaak transmissie via schapen als via geiten gerapporteerd. Daarbij gaat het in de regel om kleinere uitbraken bij de mens die bovendien in de regel maar in één jaar voorkomen. Echter in onze Nederlandse situatie zijn van de bij de GD bekende bedrijven met q-koorts problematiek er 23 melkgeitenbedrijven en 2 melkschapenbedrijven. Melkschapenbedrijven zijn in Nederland kleine bedrijven (veel kleiner dan het gemiddelde melkgeitenbedrijf) tot ongeveer 200 dieren (het grootste melkschapenbedrijf heeft ongeveer 700 dieren; ik schat het gemiddelde aantal op 200). In het nieuwe afgegrensde gebied zijn 2 of 3 melkschapenbedrijven. De populatiegrootte van andere schapenbedrijven in Nederland (voornamelijk lamsvlees en een beetje wol) ligt gemiddeld op 30 dieren . Ter aanvulling: in Nederland zijn ongeveer 40.000 UBN's met schapen; ongeveer 50 daarvan zijn melkschapenbedrijven. De beide Q-fever bedrijven zijn melkschapenbedrijven. In Nederland zijn ongeveer 20.000 UBN's met geiten; ongeveer 400 daarvan zijn melkgeitenbedrijven. De 23 geitenbedrijven met een Q-fever historie zijn alle melkgeitenbedrijven. Zie voor de verdeling van de schapen in Nederland bijgaand kaartje: schapen worden langs de kust gehouden (Friesland is de grootste schapenprovincie) en in het tussenrivierengebied.

2. Waar leven die schapen: in een potstal, hokken of op de wei?
Melkschapen leven veelal buiten (zolang het weer het toelaat), anders dan de geiten die fultime op stal staan (op ongeveer 40 melkgeitenbedrijven worden de dieren biologisch gehouden; deze dieren hebben een verplicht minimaal aantal dagen weidegang). De stallen van de schapen zijn "dunne"poststallen met een dunnere laag stro en mest.

3. Maakt dat nog uit voor de verspreiding? Is de coxiellaverzameling in de mest in de potstal het probleem of het beest in de stal/ natuur (denken we)?
Bij schapen gaat het aflammeren anders dan bij geiten. Hoewel de meeste schapen het grootste deel van het jaar buiten leven, zijn er volgens van de 40.000 schapenbedrijven maar 100 waarvan de schapen buiten lammeren. De meerderheid lammert op stal, de ooi wordt tijdens of direct na de geboorte van de lammeren met de lammeren afgezonderd in een aflamhok (om de moeder-lam binding te vergroten), waarbij de placenta goed (beter dan bij dieren die samen met andere dieren in een grote groep leven) kan worden opgevangen en afgevoerd. Schapen lammeren dus niet zomaar in een koppel, zoals bij geiten, waarbij de placenta in de mest verdwijnt.

4. Wat en hoe groot waren de problemen op de positieve schapenmelkbedrijven?
De problemen bij de schapenbedrijven waren veel kleiner dan bij melkgeitenbedrijven. Bij de twee bedrijven die bekend zijn bij mgeving Gouda en zuiden van Drenthe) ging het om kleine aantallen dieren, <5% van de populatie.

5. Waarom zijn tot op heden schapen buiten de discussie/ risicoanalyse gebleven? En kunnen we die er met goed fatsoen nu nog buiten houden met dit plaatje in omloop?
Schapen zijn niet buiten de discussie gebleven, maar de problemen bij schapen zijn niet groot. Zeker in verhouding tot de

melkgeitenbedrijven, waar het echt opvalt dat er veel bedrijven waren met problemen, en dat de aantalllen verwerpingen fors waren. Zie ook de toelichting onder 1.

6. Als je kijkt naar de getallen zijn schapen in de meerderheid in brabant (vs de geit). Klopt dat?
Nee dat klopt niet. De getallen van [redacted]aan over een groter gebied dan Noord-Brabant (zie kaartje in attachment). Schapen worden traditioneel vooral gehouden in het kustgebied (inclusief de eilanden) en tussen de rivieren. Vooral dat laatste gebied is voor een groot deel geincludeerd in het afgegrensde gebied voor vaccinatie. In landelijk perspectief worden in het gebied ongeveer 20% van de nederlandse schapenpopulatie gehouden (1 miljoen dieren) en ruim de helft van de Nederlandse geitenpopulatie (350.000).

7. Worden er ook geiten gehouden voor andere doelen dan melk?
Nee, buiten de hobby dieren (kleine aantallen per locatie) worden er geen geiten gehouden voor vlees zoals bij schapen. Wel wordt het geboorte overschot van jonge geiten lammeren, vooral de bokken nadat ze een gewicht hebben van 12 kilo, uitgevoerd naar landen rond de middelandse zee, vooral spanje, waar het een delicatesse is om een compleet jong geitlam als gerecht te bereiden. Ook de oude melkgeiten worden geslacht.

Met vriendelijke groet,

Disclaimer RIVM

Disclaimer RIVM
--- Forwarded by [redacted] on 30-10-2012 12:02 ---

From: [redacted]
To: [redacted]
Date: 04-03-2009 17:11
Subject RE: plaatje voor NtvG artikel.

Hartelijk dank.

Met vriendelijke groet,

Sociaal verpleegkundige
LCI (Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding)
RIVM - Centrum Infectieziektebestrijding

Bezoekadres: Antonie van Leeuwenhoeklaan 9
Postbus 1, Internepostvak 13
3720 BA Bilthoven

telefoon:
Aanwezigheid.
even weken: maan- dins- woens- en donderdag
oneven weken: dins- woens- donder- en vrijdag

lci@rivm.nl
www.rivm.nl/infectieziekten.

cc

04-03-2009 15:52

SubjectRE: plaatje voor NtvG artikel.

Beste

Hoe donkerder hoe meer gevallen per tweecijferig postcodegebied:
Lichtst 1 geval
Vervolgens 2 gevallen
Daarna 3 gevallen
Tenslotte de donkerste: 4 gevallen per tweecijferig postcodegebied.

Met vriendelijke groet,

****

Diplomate of the European College of Small Ruminant Health Management
Specialist in Small Ruminant Health Care
www.ecsrhm.eu

The Netherlands

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer

www.gddeventer.com

Van:
Verzonden: woensdag 4 maart 2009 15:26
Aan:
Onderwerp: RE: plaatje voor NtvG artikel.
Urgentie: Hoog

Beste

Verzoek van het NTvG, (waar wij ook overheen hebben gekeken) of je een legenda kunt toevoegen bij de figuur in deze mail.
er zijn 4 roze/rood tinten, waar staan ze voor?

Graag met spoed een reactie, NTvG wil graag op korte termijn publiceren

Met vriendelijke groet,

Sociaal verpleegkundige
LCI (Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding)
RIVM - Centrum Infectieziektebestrijding

Bezoekadres: Antonie van Leeuwenhoeklaan 9
Postbus 1, Internepostvak 13
3720 BA Bilthoven

telefoon:
Aanwezigheid:

even weken: maan- dins- woens- en donderdag
oneven weken: dins- woens- donder- en vrijdag

lci@rivm.nl
www.rivm.nl/infectieziekten.

05-02-2009 17:00

To,
cc
SubjectRE: plaatje voor NtvG artikel.

Beste

Nog twee van dezelfde kaartjes met een andere resolutie en anders uitgesneden.

Met vriendelijke groet,

****

Diplomate of the European College of Small Ruminant Health Management
Specialist in Small Ruminant Health Care
www.ecsrhm.eu

The Netherlands

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer

www.gddeventer.com

Van:
Verzonden: woensdag 4 februari 2009 15:54
Aan:
Onderwerp: plaatje voor NtvG artikel.

Beste

Twee keer op een middag een consultje!

De vorige vraag is opgelost, ik heb je mail teruggevonden.

Nu krijg ik van de vraag of onderstaand plaatje (uit een van je presentaties) gepubliceerd kan worden in het NTvG.
Zo ja, kun jij dan een mooie versie aanleveren als Jpeg plaatje met een losse legenda tekst.
Als het niet kan graag overleg over een alternatief plaatje wat de veterinare infectiedruk inzichtelijk maakt.

Hopenlijk lees je dit nog vandaag, ik hoor net van [redacted] dat hij deze week het artikel moet/mag indienen met de plaatjes erbij.

Graag je reactie morgen.

Met vriendelijke groet,

Sociaal verpleegkundige
LCI (Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding)
RIVM - Centrum Infectieziektebestrijding

Bezoekadres: Antonie van Leeuwenhoeklaan 9
Postbus 1, Internepostvak 13
3720 BA Bilthoven

telefoon:
Aanwezigheid:
even weken: maan- dins- woens- en donderdag
oneven weken: dins- woens- donder- en vrijdag

lci@rivm.nl
www.rivm.nl/infectieziekten.

Disclaimer RIVM

Disclaimer RIVM

Disclaimer RIVM

—— Forwarded by on 30-10-2012 12:02 ——

From:
To:
Date 09-11-2009 14:02
Subject RE: Informatie sprekers deskundigenberaad

Beste

Prima wanneer je eebrengt we zetten hem op de deelnemerslijst.
Voor de tweede vraag zal ik igen daar duidelijkheid over te geven, maar bewaak dat ook zelf.

Met vriendelijke groet,

To:

08-11-2009 19:45

SubjectRE: Informatie sprekers deskundigenberaad

Beste

Dank voor je informatie. Ik neem een stick mee met mijn presentatie want ik krijg de presentatie pas woensdagmorgen af.

Ik heb twee vragen:
1. is het goed dat ik mijn collega i meeneem; hij is in detail beter op de hoogte van een aantal lopende zaken en onderzoeken;
2. bij de start van de bijeenkomst zou ik graag duidelijkheid hebben over de exacte invulling van de conclusies en het advies, met andere woorden:
- gaat het advies naar beide ministeries namens de deskundigen (mijn voorkeur) of
- gaat het advies naar beide ministeries als een advies van de voorzitter, gehoord de deskundigen.
Het lijkt hier te gaan om een klein verschil maar in mijn beleving is het een wezenlijk verschil.

Met vriendelijke groet,

****

Diplomate of the European College of Small Ruminant Health Management
Specialist in Small Ruminant Health Care
www.ecsrhm.eu

The Netherlands

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer

www.gddeventer.com

Van:
Verzonden: vrijdag 6 november 2009 15:02
Aan:
Onderwerp: Informatie sprekers deskundigenberaad

Beste mensen,

Hartelijk dank dat jullie willen meewerken aan korte presentaties bij het deskundigenberaad.
Van de voorzitter aan jullie allen het uitdrukkelijke verzoek om de presentatie kort te houden binnen de tijd dus maximaal 10 dia's.
Zomogelijk kan die presentatie tot en met woensdag 11 november 12.00 uur aan mij worden gestuurd, zodat ik een en ander kan klaarzetten.
Wanneer dat niet mogelijk is dan graag op stick meenemen en iets vroeger naar het beraad komen om de presentatie te installeren.

Tot slot de vraag of een van jullie informatie heeft met betrekking tot de presentaties, die vooraf als bijlage aan de deelnemers kan worden toegestuurd.
Zoja, dan graag uiterlijk maandag 12.00 uur aan mij toesturen zodat die nog tijdig onder de deelnemers kan worden verspreid.

a : Stand van zaken bij de mens (bijlage 2 en 3) **15.40**
Afstandsfactoren humane ziektegevallen tot bedrijven
Humane ziektegevallen buiten het lammerseizoen
Presentatie .

b.: Besmette bedrijven en tankmelkonderzoek **15.50**
Voortgang vaccinatiecampagne, planning 2010
Effectiviteit vaccin: abortus, uitscheiding
Presentatie:

c: *Coxiella burnetii* typering bedrijven met abortus en andere bedrijven **16.00**
Presentatie:

d.: *Coxiella Burnetii* in het milieu **16.10**
Presentatie:

e: Aanvullende veterinaire maatregelen v.a 1 okt.2009 **16.20**
Presentatie:

Met vriendelijke groet,

LCI (Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding)
RIVM - Centrum Infectieziektebestrijding

Bezoekadres: Antonie van Leeuwenhoeklaan 9
Postbus 1, Internepostvak 13
3720 BA Bilthoven

telefoon:
Aanwezigheid:
even weken: maan- dins- woens- en donderdag
oneven weken: dins- woens- donder- en vrijdag

lci@rivm.nl
www.rivm.nl/infectieziekten.

Disclaimer RIVM

Disclaimer RIVM

From:
To:
Date: 07-05-2009 17:15
Subject: RE: Digitale publicatie NTvG artikel

---

hierbij,

Overigens aan jou de vraag of je tijdens het OMT kort in drie zinnen aan wilt geven wat de stand van zaken is wat betreft de landelijke epidemiologie van Q-koorts, vooral de 3 positieve bedrijven denken wij, tenzij er nog ander nieuws is dat niet eerder voor het voetlicht kwam.

Met vriendelijke groet,

Sociaal verpleegkundige
LCI (Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding)
RIVM - Centrum Infectieziektebestrijding

Bezoekadres: Antonie van Leeuwenhoeklaan 9
Postbus 1, Internepostvak 13
3720 BA Bilthoven

telefoon:
Aanwezigheid:
even weken: maan- dins- woens- en donderdag

oneven weken: dins- woens- donder- en vrijdag

lci@nvm.nl
www.rivm.nl/infectieziekten.

To...
cc
03-05-2009 22:21 Subject RE: Digitale publicatie NTvG artikel

Beste

Zou je me, zodra het beschikbaar is, een pdf van dit artikel kunnen mailen?

Met vriendelijke groet,

****

Diplomate of the European College of Small Ruminant Health Management
Specialist in Small Ruminant Health Care
www.ecsrhm.eu

The Netherlands

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer

www.gddeventer.com

Van:
Verzonden: woensdag 1 april 2009 16:18
Aan:

Onderwerp: Digitale publicatie NTvG artikel

Geachte Q-koorts deskundigen,

Graag informeer ik u over de voortgang van de publicatie "Q-koorts in 2008 in Nederland en de verwachting voor 2009"

Het artikel is sinds gisteren digitaal gepubliceerd, en te vinden via:
http://www.ntvg.nl/content/q-koorts-nederland-2008-en-verwachting-voor-2009

Zoals eerder aangekondigd wordt het artikel gepubliceerd in het eerstvolgende nummer van het NTvG.
Een prima tijdstip nu deze week in de media aandacht was voor het tweede melkgeitenbedrijf in 2009 dat bij de VWA is gemeld met Q-koorts (na Overijssel nu in Limburg).
Mede namens wil ik u allen hartelijk danken voor de vruchtbare samenwerking.

Met vriendelijke groet,

LCI (Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding)
RIVM - Centrum Infectieziektebestrijding

Bezoekadres: Antonie van Leeuwenhoeklaan 9
Postbus 1, Internepostvak 13
3720 BA Bilthoven

telefoon:
Aanwezigheid:
even weken: maan- dins- woens- en donderdag
oneven weken: dins- woens- donder- en vrijdag

lci@rivm.nl
www.rivm.nl/infectieziekten.

Disclaimer RIVM

Disclaimer RIVM

Proclaimer RIVM

(89)

Q-koorts GD-RIVM correspondentie 2009

to:

30-10-2012 10:52
Hide Details
From:
To:

10 Attachments

RIVM pv.ppt Kaart2_Optie3.JPG legenda tweecijferige postcode.JPG 2009 _Qkoorts3 pv 21.01.2009.doc

200 _Qkoorts3 pv 21.01.2009.doc 02.jpg G 01.jpg 2009NTvG_Qkoorts2_ 090109 pv.doc

Met vriendelijke groet,

Beleidsmedewerker / Sociaal-verpleegkundige
LCI (Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding)
RIVM - Centrum Infectieziektebestrijding

Antonie van Leeuwenhoeklaan 9
Postbus 1, postvak 13, 3720 BA Bilthoven
telefoon:

www.rivm.nl/infectieziekten.
Volg ons ook op twitter; twitter.com/#!/rivm

From:
To:
Cc:
Date: 23-01-2009 14:34
Subject: RE: NTvG reactie Q-koorts

Mochten jullie bepaalde plaatjes voor ogen hebben, laat dan nog even weten waar jullie aan denken. Ik kan vervolgens kijken of ik zulke plaatjes heb.

Met vriendelijke groet,

Diplomate of the European College of Small Ruminant Health Management
Specialist in Small Ruminant Health Care
www.ecsrhm.eu

The Netherlands

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer

www.gddeventer.com

Van:
Verzonden: vrijdag 23 januari 2009 13:08
Aan:
CC:
Onderwerp: NTvG reactie Q-koorts

Allen,
De redfacteur van NTvG heeft ons stuk gelezen. Ze willen het (in principe) graag plaatsen, moet uiteraard het reviewproces door, plaatsing eind maart is mogelijk, graag plaatjes (dank mag niet meer dan 1500 woorden, gaan combinatie maken met een klinische les.

Redacteur zal tekst doornemen en suggesties doen voor verwijderen bepaalde stukken ivm doublure met klinische les. Dan maak ik er weer een geheel van en dan zal ik het insturen op de gebruikelijke wijze.

nu dus belangrijk de beste grafieken, figuren en foto's te gaan verzamelen.

22-01-2009 21:21

To
cc
SubjectRE: Beleid Nederland Q-koorts, welke rubriek en hoe snel?

we hebben een klinische les over Q koorts in de pijplijn (neem aan dat die er wel doorkomt). er is een kleine beetje overlap maar beide stukke zouden elkaar goed aanvullen.
jullie stuk moet en kan wel korter. We zijn voor iedereen streng dus ook voor jullie. 1500 woorden.
ik ben er morgen (hopelijk bereikbaar tussen 14.00 en 15.00 , bel maar even, anders daarvoor zo rond 13.00 even op mijn

---

Van:
Verzonden: donderdag 22 januari 2009 11:43
Aan:
CC:
Onderwerp: Beleid Nederland Q-koorts, welke rubriek en hoe snel?

Geachte Heer,

In november is op een "deskundigenberaad" over Q-koorts geconstateerd dat artsen in Nederland eigenlijk geen zicht hebben op de maatregelen die worden genomen om verspreiding van Q-koorts naar de mens tegen te gaan. De voorzitter van het beraad, tevens mijn baas, stelde voor om een overzicht van de "stand van zaken" aan te bieden aan het NTvG, met het verzoek het te plaatsen vóór de nieuwe gevallen in 2009 zich weer voor gaan doen (verwachting, afhankelijk van de weersomstandigheden, op zijn vroegst eind maart).
Ik heb in decembe gesproken en hij adviseerde contact met je op te nemen, zodra er iets op papier staat.

Zo ver is het inmiddels (omdat het deskundigenberaad breed is samengesteld, duurt het even voor iedereen met de tekst accoord is).

Ik probeerde je vandaag te bellen om mondeling te bespreken hoe ik hier het beste mee verder kan gaan, of er inderdaad een mogelijheid is het te plaatsen in het NTvG (rubriek Perspectief?), of het op een redelijk korte termijn kan (zes weken?), of er een mogelijkheid is om namens een (omvangrijk) deskundigenberaad te schrijven.

Ik streef naar een tekst van 2000 woorden.
Ik hoorde van het secretariaat dat je morgenmiddag "op kantoor" bent en zou je dan graag even spreken. Ik voeg een document bij, zonder de figuren, tabel en litaratuurreferenties opdat je ongeveer begrijpt waar het om gaat.

Ik stuur een cc naar onze medewerker omdat hij mij in dit geval waameemt als ik buitenshuis ben.

Vriendelijke groeten

LCI/ Centrum Infectieziektebestrijding/RIVM
Postbus 1 (postbak 13)
3720 BA Bilthoven

lci@rivm.nl
www.rivm.nl/infectieziekten

Disclaimer RIVM

---- Forwarded b on 30-10-2012 10:51 ----

From:

Date: 11-01-2009 22:57
Subject: RE: Vervolg NTvG artikel, graag reactie

Beste betrokkenen,

Hierbij mijn opmerkingen. Als uitgangspunt heb ik de laatste versie genomen (

Met vriendelijke groet,

****

Diplomate of the European College of Small Ruminant Health Management
Specialist in Small Ruminant Health Care
www.ecsrhm.eu

The Netherlands

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer

Van:
Verzonden: woensdag 7 januari 2009 10:26
Aan:
CC:
Onderwerp: Vervolg NTvG artikel, graag reactie

Geachte mede auteurs

Namens stuur ik jullie de laatste versie van de opzet van het artikel waarin al jullie bijdragen tot nu toe, waarvoor dank. Aan jullie allemaal het verzoek om kritisch te kijken naar het geheel. Opmerkingen en aanvullingen graag zo snel mogelijk

Bezoekadres: Antonie van Leeuwenhoeklaan 9
Postbus 1, Internepostvak 13
3720 BA Bilthoven

telefoon:
Aanwezigheid:
even weken: maan- dins- woens- en donderdag
oneven weken: dins- woens- donder- en vrijdag

www.rivm.nl/infectieziekten.

Disclaimer RIVM

---- Forwarded by

From:
To:

Cc:
Date: 21-01-2009 22:02
Subject: RE: 3e versie NTvG artikel, graag reactie voor maandag 26 januari 9.00 uur.

Geachte betrokkenen,

Hierbij nog een aantal suggesties.

Met vriendelijke groet,

****

Diplomate of the European College of Small Ruminant Health Management
Specialist in Small Ruminant Health Care
www.ecsrhm.eu

The Netherlands

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer

www.gddeventer.com

Van:
Verzonden: dinsdag 20 januari 2009 17:04
Aan:
CC:
Onderwerp: 3e versie NTvG artikel, graag reactie voor maandag 26 januari 9.00 uur.

Beste mensen,

Namens . stuur ik jullie zoals beloofd de 3e versie van het artikel.
Aan jullie het verzoek het geheel nog eens door te nemen en zonodig op punten en komma's te wijzen.

Er is geen ruimte voor het uitbreiden van de tekst.
Opmerkingen zijn evenwel welkom tot uiterlijk maandag 26 januari 9.00 uur.
Reactie graag ook direct naar NIET IN CC.

Gelijktijdig zal . Ieze versie voorleggen aan het NTvG zodat er korte termijn een oordeel is over de vorm en de inhoud en duidelijkheid over de plaatsingsmogelijkheden op korte termijn.

Met vriendelijke groet,

Sociaal verpleegkundige
LCI (Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding)
RIVM - Centrum Infectieziektebestrijding

Bezoekadres: Antonie van Leeuwenhoeklaan 9
Postbus 1, Internepostvak 13
3720 BA Bilthoven

telefoon:
Aanwezigheid:
even weken: maan- dins- woens- en donderdag
oneven weken: dins- woens- donder- en vrijdag

lci@rivm.nl
www.rivm.nl/infectieziekten.

Disclaimer RIVM

—— Forwarded by 30-10-2012 10:51 ——

From:
To:
Date 21-01-2009 22:07
Subject FW: 3e versie NTvG artikel, graag reactie voor maandag 26 januari 9.00 uur.

Geachte betrokkenen,

Een nieuwe poging.

Met vriendelijke groet,

****

Diplomate of the European College of Small Ruminant Health Management
Specialist in Small Ruminant Health Care
www.ecsrhm.eu

The Netherlands

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer

www.gddeventer.com

Van: [redacted]

Verzonden: woensdag 21 januari 2009 22:02
Aan:
CC:
Onderwerp: RE: 3e versie NTvG artikel, graag reactie voor maandag 26 januari 9.00 uur.

Geachte betrokkenen,

Hierbij nog een aantal suggesties.

Met vriendelijke groet,

****

Diplomate of the European College of Small Ruminant Health Management
Specialist in Small Ruminant Health Care
www.ecsrhm.eu

The Netherlands

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer

www.gddeventer.com

Van:
Verzonden: dinsdag 20 januari 2009 17:04
Aan:
CC:
Onderwerp: 3e versie NTvG artikel, graag reactie voor maandag 26 januari 9.00 uur.

Beste mensen,

Namens stuur ik jullie zoals beloofd de 3e versie van het artikel.
Aan jullie het verzoek het geheel nog eens door te nemen en zonodig op punten en komma's te wijzen.
Er is geen ruimte voor het uitbreiden van de tekst.
Opmerkingen zijn evenwel welkom tot uiterlijk maandag 26 januari 9.00 uur.
Reactie graag ook direct naar NIET IN CC.

Gelijktijdig zal deze versie voorleggen aan het NTvG zodat er korte termijn een oordeel is over de vorm en de inhoud en duidelijkheid over de plaatsingsmogelijkheden op korte termijn.

Met vriendelijke groet,

Sociaal verpleegkundige
LCI (Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding)
RIVM - Centrum Infectieziektebestrijding

Bezoekadres: Antonie van Leeuwenhoeklaan 9
Postbus 1, Internepostvak 13
3720 BA Bilthoven

telefoon:
Aanwezigheid:
even weken: maan- dins- woens- en donderdag

oneven weken: dins- woens- donder- en vrijdag

lci@rivm.nl
www.rivm.nl/infectieziekten.

Disclaimer RIVM
---- Forwarded:

From:
To:
Date: 04-03-2009 15:52
Subject: RE: plaatje voor NtvG artikel.

Beste

Hoe donkerder hoe meer gevallen per tweecijferig postcodegebied:
Lichtst 1 geval
Vervolgens 2 gevallen
Daarna 3 gevallen
Tenslotte de donkerste: 4 gevallen per tweecijferig postcodegebied.

Met vriendelijke groet,

****

Diplomate of the European College of Small Ruminant Health Management
Specialist in Small Ruminant Health Care
www.ecsrhm.eu

The Netherlands

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer

www.gddeventer.com

Van:
Verzonden: woensdag 4 maart 2009 15:26
Aan:
Onderwerp: RE: plaatje voor NtvG artikel.
Urgentie: Hoog

Beste

Verzoek van het NTvG, (waar wij ook overheen hebben gekeken) of je een legenda kunt toevoegen bij de figuur in deze mail.
er zijn 4 roze/rood tinten, waar staan ze voor?

Graag met spoed een reactie, NTvG wil graag op korte termijn publiceren

Met vriendelijke groet,

Sociaal verpleegkundige
LCI (Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding)
RIVM - Centrum Infectieziektebestrijding

Bezoekadres: Antonie van Leeuwenhoeklaan 9
Postbus 1, Internepostvak 13
3720 BA Bilthoven

telefoon:
Aanwezigheid:
even weken: maan- dins- woens- en donderdag
oneven weken: dins- woens- donder- en vrijdag

lci@rivm.nl
www.rivm.nl/infectieziekten.

05-02-2009 17:00

To
cc
SubjectRE: plaatje voor NtvG artikel.

Beste

Nog twee van dezelfde kaartjes met een andere resolutie en anders uitgesneden.

Met vriendelijke groet,

****

Diplomate of the European College of Small Ruminant Health Management
Specialist in Small Ruminant Health Care
www.ecsrhm.eu

The Netherlands

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer

www.gddeventer.com

Van:
Verzonden: woensdag 4 februari 2009 15:54
Aan:
Onderwerp: plaatje voor NtvG artikel.

Beste

Twee keer op een middag een consultje!

De vorige vraag is opgelost, ik heb je mail teruggevonden.

Nu krijg ik van de vraag of onderstaand plaatje (uit een van je presentaties) gepubliceerd kan worden in het NTvG.
Zo ja, kun jij dan een mooie versie aanleveren als Jpeg plaatje met een losse legenda tekst.
Als het niet kan graag overleg over een alternatief plaatje wat de veteriare infectiedruk inzichtelijk maakt.

Hopenlijk lees je dit nog vandaag, ik hoor net van dat hij deze week het artikel moet/mag indienen met de plaatjes erbij.

Graag je reactie morgen.

94

Van:
Verzonden: vrijdag 27 februari 2009 17:37
Aan:

Onderwerp: vragen en antwoorden Q-fever

Bijlagen: vraag antwoord Q-fever 27.02.2009.doc
Geachte betrokkenen,

Hierbij de voorzet Q&A's Q-fever: graag jullie op- en aanmerkingen.

Met vriendelijke groet,

****

www.ecsrhm.eu

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer
@gddeventer.com
www.gddeventer.com

94A

Q-fever: meest gestelde vragen

Wat is Q-fever?

Q-fever of Q-koorts is een ziekte die wordt veroorzaakt door de bacterie *Coxiella burnetii*. De letter Q komt van het woord 'query' en van Queensland. Query betekent vraagteken en verwijst naar de vraagtekens die lange tijd rond deze aandoening heersten maar ook nu zijn niet alle vragen over deze ziekte beantwoord. Queensland in Australië is het gebied waar de ziekte voor het eerst bij slachthuispersoneel is vastgesteld in de jaren dertig van de vorige eeuw.

Welke verschijnselen veroorzaak Q-fever bij de mens?

Q-fever verloopt bij de mens vaak zonder of met alleen milde, griepachtige verschijnselen. Bij een ernstiger verloop begint de ziekte meestal acuut met hoofdpijn en hoge koorts. Wanneer er ziekteverschijnselen optreden gebeurt dat gemiddeld twee tot drie weken na besmetting. Bij 20% van de geïnfecteerden ontstaat een ernstige infectie meestal met longontsteking, soms met leverontsteking. Een laag percentage van de geïnfecteerden ontwikkelt een chronische infectie die gepaard kan gaan met ontsteking van de hartkleppen. Daarnaast is er een verhoogd risico voor zwangeren, mensen met hartklepafwijkingen en mensen met verminderde weerstand. *Coxiella burnetii* kan ook de oorzaak zijn van het chronisch vermoeidheidssyndroom.

Hoe vaak komt Q-fever bij mensen in ons land voor?

Tot 2007 kwamen in ons land elk jaar maximaal 20 ziektegevallen bij de mens voor. In 2007 zijn bijna 200 ziektegevallen bevestigd, vooral in een gebied rond Herpen. In 2008 bedroeg het totale aantal bevestigde gevallen bij de mens in ons land bijna duizend en de meeste gevallen kwamen voor in het zuiden van ons land.

Waar en hoe kun je Q-fever oplopen?

Mensen lopen een besmetting in de regel op door het inademen van besmet fijnstof. Deze besmetting kan vooral afkomstig zijn uit nageboorte, vruchtvliezen en vruchtwater van besmette dieren. De bacterie kan vervolgens in de omgeving lang overleven en via besmet stof met de wind over betrekkelijk grote afstanden worden meegevoerd.

Hoe vaak komt Q-fever bij dieren in ons land voor?

De verwekker van Q-fever kan bij veel diersoorten voorkomen maar veroorzaakt bij dieren meestal geen problemen. Bij kleine herkauwers kan een infectie met *Coxiella burnetii* leiden tot abortus. Deze diagnose is in ons land in 2005 voor het eerst gesteld. Sinds die eerste

gevallen zijn tot nu toe twee abortusproblemen vastgesteld bij schapen en ruim twintig bij geiten.

Kunnen mensen elkaar besmetten?

Q-fever wordt niet van mens op mens overgedragen. Mensen doen een besmetting in de regel op door het inademen van besmet stof.

Wat kan ik doen om Q-fever te voorkomen?

De bacterie wordt vooral uitgescheiden door aborterende schapen en geiten. Daarom doet u er goed aan om bij contact met deze dieren goede hygiëne in acht te nemen en bijvoorbeeld na contact uw handen goed te wassen. Omdat de bacterie door besmette dieren in grote hoeveelheden in de omgeving wordt gebracht en dan via stof over relatief grote afstand kan worden verspreid, biedt geen enkele maatregel 100% bescherming.

Q-fever is een beroepsziekte van vooral veehouders, dierenartsen, slachthuismedewerkers en mensen die werkzaam zijn in de wol- en leerindustrie. Op bedrijven met abortusproblemen bij dieren is hygiëne van belang en moet van het organiseren van 'open dagen' worden afgezien. Zwangere vrouwen wordt geadviseerd om contact met schapen en geiten te vermijden tijdens en een paar weken na het lammeren, zeker als zich abortusproblemen op het bedrijf hebben voorgedaan.

De bacterie wordt inactief door pasteurisatie of koken. Vermijd het drinken van rauwe melk en wees voorzichtig met rauwmelkse producten.

Welke maatregelen zijn er tot nu toe genomen om de blootstelling van de mens te verminderen?

Hoewel nog lang niet alles bekend is over de uitbraken van Q-fever bij mens en dier zijn de volgende maatregelen genomen in een poging om de uitscheiding van *Coxiella burnetii* te verminderen en daarmee het risico op blootstelling van de mens:

- meldingsplicht voor eigenaren en dierenartsen bij verdenking Q-fever bij schapen en geiten (zie: www.minlin.nl);
- Beperkingen uitrijden mest en toelaten bezoekers op besmette bedrijven (zie: www.minlnv.nl);
- Hygiëneprotocol voor alle melkschapen- en melkgeitenbedrijven in Nederland;
- Uitgebreide communicatie over de aandoening en de mogelijkheden om de risico's te beperken;
- Vrijwillige vaccinatie van schapen en geiten tegen Q-fever in Zuid-Nederland in 2008;
- Verplichte vaccinatie in 2009 van schapen en geiten en professionele melkschapen

straal van 45 km rond Uden plus het resterende gedeelte van de provincie Noord-Brabant.

Daarnaast is onderzoek gestart om een deel van de vele vragen rond deze aandoening te beantwoorden.

Welke dieren kunnen besmet zijn?

Herkauwers (schapen, geiten en koeien) zijn een belangrijke bron van de ziekte voor de mens. Maar ook andere dieren zoals honden, katten, konijnen, duiven en andere vogels kunnen besmet zijn en een bron van infectie zijn voor de mens. Dieren kunnen besmettelijk zijn als zij de bacterie bij zich dragen en kunnen die dan met name rond en na de geboorte uitscheiden. Dit treedt vooral op als er sprake is geweest van een abortus die het gevolg was van een infectie met *Coxiella burnetii*. Wol kan ook langdurig besmettelijk zijn.

Wat zijn de verschijnselen van Q-fever bij dieren?

Het meest opvallende verschijnsel bij schapen en geiten is abortus. Daarbij kunnen ook tijdig dode of slappe lammeren worden geboren. Bij het rund komen na een besmetting in de regel geen verschijnselen voor.

Hoe raken dieren besmet?

Dieren worden besmet vanuit de omgeving als *Coxiella burnetii* daar voorkomt. Daarnaast kunnen teken mogelijk de ziekte overbrengen maar de rol van de teek in Nederland is niet met zekerheid bekend. Een dier kan met name in de aflamperiode veel kiemen uitscheiden vooral als zich abortusproblemen voordoen.

Hoe wordt de diagnose Q-fever bij schaap en geit gesteld?

Als bij schaap of geit abortus optreedt kan door middel van onderzoek van vrucht en nageboorte (dus beide zijn nodig) de diagnose worden gesteld. Door onderzoek van bloed of melk is vast te stellen of een dier een besmetting met *Coxiella burnetii* heeft doorgemaakt. Door onderzoek van onder andere melk is bovendien vast te stellen of een dier de verwekker nog uitscheidt.

Is de ziekte meldingsplichtig bij dieren?

Ja, sinds 12 juni 2008 is Q-fever als besmettelijke dierziekte aangewezen door de minister van LNV. De meldplicht geldt voor melkgeiten en –schapen op bedrijven met een abortusprobleem. Deze meldplicht geldt ook voor dierenartsen. Verdere informatie kunt u vinden op de site van het ministerie van LNV (www.minlnv.nl).

Kun je dieren tegen Q-fever vaccineren?

In het najaar van 2008 hebben professionele melkschapen- en melkgeitenhouders, en eigenaren van zorg- en kinderboerderijen in een gebied met een straal van 45 km rond Uden hun schapen en geiten kunnen laten vaccineren. Daartoe is een vrijstelling verleend voor het nog niet geregistreerde vaccin Coxevac® van het Franse farmaceutisch bedrijf CEVA Santé Animale. In 2009 wordt vaccinatie verplicht gesteld voor genoemde groepen dieren in een gebied met een straal van 45 km rond Uden plus het resterende gedeelte van de provincie Noord-Brabant.

Is vaccinatie tegen Q-fever verplicht?

Vaccinatie is verplicht voor schapen en geiten op professionele melkschapen- en melkgeitenbedrijven met meer dan 50 dieren en op kinder- en zorgboerderijen in het gebied met een straal van 45 km rond Uden, het gebied waar de vaccinatie vorig jaar vrijwillig was, aangevuld met het resterende grondgebied van de provincie Noord-Brabant (zie Figuur 1). Vaccinatie is ook verplicht voor bedrijven die sinds 2005 te maken hebben gehad met een uitbraak van Q-fever.

Scherpenzeel
Lunteren
Maarn
Doorn
Leersum
Wageningen
Ede
Renkum
ARNHEM
Oosterbeek
Oosterbeek
Driebergen
Rijsenburg
Zeist
Bilthoven
Utrecht
Amersfoort
Soest
Baarn
Hilversum
Naarden
Bussum
Huizen
Laren
Blaricum
Eemnes
Amsterdam
Diemen
Amstelveen
Aalsmeer
Uithoorn
Mijdrecht
Wilnis
Vinkeveen
Waverveen
Kockengen
Breukelen
Loenen
Nieuwegein
IJsselstein
Jutphaas
Vreeswijk
Haarzuilens
Maarssen
Maarssenbroek
Zuilen
Leidsche Rijn
Vleuten
De Meern
Haarzuilens
Oudenrijn
Montfoort
Linschoten
Oudewater
Woerden
Harmelen
Bodegraven
Waddinxveen
Zevenhuizen
Moerkapelle
Gouda
Reeuwijk
Boskoop
Alphen aan den Rijn
Rijnsaterwoude
Leiderdorp
Leiden
Voorschoten
Wassenaar
Den Haag
Rijswijk
Delft
Pijnacker
Nootdorp
Zoetermeer
Lansingerland
Berkel en Rodenrijs
Bergschenhoek
Rotterdam
Capelle aan den IJssel
Krimpen aan den IJssel
Vlaardingen
Schiedam
Maassluis
Hoek van Holland
Spijkenisse
Hellevoetsluis
Brielle
Vlaardingen
Barendrecht
Ridderkerk
Alblasserdam
Papendrecht
Sliedrecht
Hardinxveld-Giessendam
Giessenburg
Gorinchem
Arkel
Vianen
Houten
Culemborg
Tiel
Wijk bij Duurstede
Zeist
Driebergen-Rijsenburg
Doorn
Leersum
Amerongen
Rhenen
Veenendaal
Ede
Barneveld
Nijkerk
Hoevelaken
Putten
Ermelo
Harderwijk
Zeewolde
Lelystad
Almere
Huizen
Hilversum
Bussum
Naarden
Weesp
Muiden
Amsterdam
Diemen
Ouder-Amstel
Amstelveen
Aalsmeer
Uithoorn
Mijdrecht
Wilnis
Vinkeveen
Waverveen
Kockengen
Breukelen
Loenen
Nieuwegein
IJsselstein
Jutphaas
Vreeswijk
Haarzuilens
Maarssen
Maarssenbroek
Zuilen
Leidsche Rijn
Vleuten
De Meern
Haarzuilens
Oudenrijn
Montfoort
Linschoten
Oudewater
Woerden
Harmelen
Bodegraven
Waddinxveen
Zevenhuizen
Moerkapelle
Gouda
Reeuwijk
Boskoop
Alphen aan den Rijn
Rijnsaterwoude
Leiderdorp
Leiden
Voorschoten
Wassenaar
Den Haag
Rijswijk
Delft
Pijnacker
Nootdorp
Zoetermeer
Lansingerland
Berkel en Rodenrijs
Bergschenhoek
Rotterdam
Capelle aan den IJssel
Krimpen aan den IJssel
Vlaardingen
Schiedam
Maassluis
Hoek van Holland
Spijkenisse
Hellevoetsluis
Brielle

Figuur 1. Gebied waar vaccinatie tegen Q-fever verplicht is voor schapen en geiten op professionele melkschapen- en melkgeitenbedrijven met meer dan 50 dieren en op kinder- en zorgboerderijen.

Wie betaalt de kosten van de vaccinatie?

Voor de verplichte vaccinatie van schapen en geiten op professionele melkschapen- en melkgeitenbedrijven, kinder- en zorgboerderijen betalen de ministeries van LNV en VWS in 2009 het vaccin en de toedieningskosten van het vaccin. Voor bedrijven die hun dieren in 2009 vrijwillig laten vaccineren betaalt de overheid het vaccin. De toedieningskosten moet de eigenaar zelf betalen.

Wie voert de vaccinatie uit?

De vaccinatie wordt uitgevoerd door de praktiserend dierenarts van het betreffende bedrijf.

Wanneer kan in 2009 worden gevaccineerd?

In totaal komen in 2009 400.000 doses beschikbaar. Hiervan worden 50.000 doses geleverd in april, 300.000 doses in juni en 50.000 doses in september. Bij de vaccinatie hebben de bedrijven die verplicht moeten vaccineren voorrang. De Gezondheidsdienst voor Dieren stuurt dit aan.

Hoe wordt de vaccinatie georganiseerd?

Bij de organisatie van de vaccinatiecampagne zijn het ministerie van LNV, VWA, LTO, KNMvD en GD betrokken. Met het persbericht van de ministeries van LNV en VWS van 26.02.2009 is het startsein gegeven voor de vaccinatiecampagne van 2009. Begin maart volgt een voorlichtingsbijeenkomst voor de praktiserend dierenartsen in het gebied waar de vaccinatie verplicht is. Vervolgens krijgen alle dierenartsen in Nederland schriftelijk alle benodigde informatie. Daarna volgt communicatie via de pers. Van de schapen en geiten die verplicht moeten worden gevaccineerd krijgen de eigenaren een brief met het verzoek om aan te geven op welk tijdstip vaccinatie bij voorkeur moet worden uitgevoerd. Met die informatie maakt de GD een planning van de vaccinatie en daarvan worden eigenaar en dierenarts op de hoogte gesteld. Dan wordt ook het vaccin geleverd aan de dierenartsenpraktijk.

Vervolgens krijgen in het gebied met een straal van 45 km rond Uden, het gebied waar de vaccinatie vorig jaar vrijwillig was, aangevuld met het resterende deel van het grondgebied van de provincie Noord-Brabant, alle geregistreerde schapen- en geitenhouders een brief met uitleg over de vaccinatie. Andere schapen- en geitenhouders worden op verschillende websites en via de agrarische en landelijke pers geïnformeerd.

Waar moet ik laten weten dat ik mijn schapen en geiten wil laten vaccineren?

De schapen- en geitenhouders die hun dieren verplicht moeten laten vaccineren krijgen bericht en kunnen aangeven wanneer zij hun dieren willen laten vaccineren. Deze groep krijgt voorrang.

Andere schapen- en geitenhouders die hun dieren vrijwillig willen laten weten kunnen dit schriftelijk melden bij de Gezondheidsdienst voor Dieren, Diergezondheidsadministratie Kleine Herkauwers, Postbus 9, 7400 AA Deventer. Zij krijgen vervolgens een aanmeldingsformulier opgestuurd. Op basis van de datum van aanmelding worden deze bedrijven vervolgens ingepland.

Mogen drachtige schapen en geiten worden gevaccineerd?

Drachtige dieren mogen niet worden gevaccineerd. Schapen- en geitenhouders moeten bij de planning van de vaccinatie rekening houden met het volgende entschema:

- minimale leeftijd bij vaccinatie 3 maanden;
- twee vaccinaties met 3 weken tussentijd;
- dekken vanaf 2 weken na laatste vaccinatie.

95

26 RE RE dairy goat farm with abortion

Van:
Verzonden: zaterdag 28 februari 2009 9:14
Aan:
Onderwerp: RE: RE dairy goat farm with abortion

Opvolgingsmarkering: Opvolgen
Markeringsstatus: Groen

We moeten op korte termijn een knoop doorhakken. Anders hebben de geitenhouders de brief in de bus met het verzoek aan te geven wanneer ze willen vaccineren en lopen we ons zelf voor de voeten. Het liefst zou ik de potentiële deelnemers hebben benaderd voor de brief de deur uit is en ik denk dat dat in de tweede helft van volgende week gebeurt.

Met vriendelijke groet,

****

GD
Post[redacted]

26 RF RE dairy goat farm with abortion

CC: @ceva.com; @ceva.com;
@ceva.com; @ceva.com; @ceva.com
Onderwerp: RE dairy goat farm with abortion

Dear

A few more words to express and justify - should it be necessary - our position:

1/ We agreed on the fact that more understanding and knowledge should be drawn up since a significant number of setbacks had been reported - 8 herds out of about 60 vaccinated having noticed 10% to 15% temporary drop of milk output, thus on a not known animal % / herd. We definitely have a common interest into seeking for more elements as possible causal factors, hopefully coming up with more accurate recommandations of use.

2/ In that respect, and given the very short deadline we are all assigned to, Ceva made the proposal to set up a trial on a frame similar to the one having been achieved for Coxevac registration purposes - thus strictly complying with EU regulations - with possibly more stress put on individual recording of daily milk output. forwarded this proposal both to and you, as a basis for discussion. We also said and confirm that Ceva would fully sponsor this trial, including possible fees related to its necessary follow up.

3/ In the meanwhile, made another proposal, based on a very extended trial (10 000 vaccinated animals included vs I guess a negative control group of another 5 000). This is something we cannot agree with for several reasons:

- Technically, such a huge assay would bring little added value in terms of acquisition of knowledge. Or would this unusual panel compensate a weakness of data recording accuracy ?

- On a logistical point of view, this couldn't be performed, followed, and analyzed in a reasonable delay, not to say that Ceva is not able to release the required amount of doses.

- On a financial point of view, this is far beyond our resources.

This is why we strongly recommand to stay on the basis of a more feasible protocol, and to move it in action soon. Definitely, we also expect an exhaustive analysis of last campaign (including milk production) could help us to have a better understanding of what has happened.

We are available to have a telephone meeting about it next tuesday by 4 pm.

Awaiting your comments,

Best regards,

Regarding the case you submitted (mass abortion), the answer is yes.

minlnv.nl>

26/02/2009 15:32

A

@ceva.com>, @ceva.com>

cc

Objet

dairy goat farm with abortion

Dear and

We have one dairy goat farm which recently had a mass abortion. The farm has a group of 150 young animals which will be inseminated soon (for the first time). The farmer wants to vaccinate these group of animals before insemination. Please give me your advise if this is a good idea in this farm.

Regards,

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Click here <https://www.mailcontrol.com/sr/wQw0zmjPoHdJTZGyOCrrhg==> to report this email as spam.

This message has been scanned for malware by SurfControl plc.
www.surfcontrol.com <http://www.surfcontrol.com/>

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Disclaimer

Dit bericht is strikt vertrouwelijk en alleen bestemd voor geadresseerde. Als u
dit bericht per abuis hebt ontvangen, wordt u verzocht de afzender te informeren. Ook verzoeken wij u het bericht te vernietigen en de inhoud niet onder derden te verspreiden. GD sluit elke aansprakelijkheid uit voor directe of indirecte schade voortkomende uit het gebruik van (de inhoud van) dit e-mail bericht. GD te Deventer staat ingeschreven bij de kamer van koophandel als 'Gezondheidsdienst voor Dieren b.v.' onder nummer 08117636.

The content of this message is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this e-mail in error, please advise us and delete it. You should not copy nor disclose its contents to any other person. GD excludes any liability whatsoever for any direct or consequential loss arising from the useof this e-mail or its contents. GD, whose office is in Deventer, is registered with the Chamber of Commerce as 'Gezondheidsdienst voor Dieren b.v.' under number 08117636.

96

Van: .
Verzonden: woensdag 4 maart 2009 16:00
Aan: .

Onderwerp: Q&A Q-fever

Bijlagen: vraag antwoord Q-fever 04.03.2009.doc
Geachte betrokkenen,

Hierbij de Q&A's Q-fever waarin alle opmerkingen die ik tot nu toe heb gekregen, zijn verwerkt. Vanmiddag verschijnt deze lijst op www.capraovis.nl. Jullie kunnen het ook op jullie site zetten. Nieuwe vragen en suggesties graag naar coördineert beantwoording en zorgt er voor dat updates weer naar alle betrokkenen worden gestuurd.

Met vriendelijke groet,

****

www.ecsrhm.eu

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer
@gddeventer.com
www.gddeventer.com

96A

Q-fever: meest gestelde vragen

Datum: 4 maart 2009
Indien u vragen heeft die hier niet zijn beantwoord kunt u ze sturen naar:
@gddeventer.com
Wij zullen vraag en antwoord dan in de volgende update meenemen.

Wat is Q-fever?

Q-fever of Q-koorts is een ziekte die wordt veroorzaakt door de bacterie *Coxiella burnetii.* De letter Q komt van het woord 'query' en van Queensland. Query betekent vraagteken en verwijst naar de vraagtekens die lange tijd rond deze aandoening heersten maar ook nu zijn niet alle vragen over deze ziekte beantwoord. Queensland in Australië is het gebied waar de ziekte voor het eerst bij slachthuispersoneel is vastgesteld in de jaren dertig van de vorige eeuw.

Welke verschijnselen veroorzaak Q-fever bij de mens?

Een besmetting met *Coxiella burnetii,* de verwekker van Q-fever, veroorzaakt in heel veel gevallen gelukkig geen verschijnselen. Als een besmetting wel problemen veroorzaakt gaat het in de meeste gevallen om milde, griepachtige verschijnselen. Bij een ernstiger verloop begint de ziekte meestal acuut met hoofdpijn en hoge koorts. Wanneer er ziekteverschijnselen optreden gebeurt dat gemiddeld twee tot drie weken na besmetting. Bij 20% van de mensen bij wie een infectie is vastgesteld, ontstaat een ernstige infectie meestal met longontsteking, soms met leverontsteking. Een laag percentage van de geïnfecteerden ontwikkelt een chronische infectie die gepaard kan gaan met ontsteking van de hartkleppen. Daarnaast is er een verhoogd risico voor zwangeren, mensen met hartklepafwijkingen en mensen met verminderde weerstand. *Coxiella burnetii* kan ook de oorzaak zijn van het chronisch vermoeidheidssyndroom.

Hoe vaak komt Q-fever bij mensen in ons land voor?

Tot 2007 kwamen in ons land elk jaar maximaal 20 gediagnosticeerde ziektegevallen bij de mens voor. Het werkelijke aantal lag waarschijnlijk veel hoger. In 2007 zijn bijna 200 ziektegevallen bevestigd, vooral in een gebied rond Herpen. Ongeveer 45% van die patiënten werd opgenomen in het ziekenhuis. In 2008 bedroeg het totale aantal bevestigde gevallen bij de mens in ons land bijna duizend en de meeste gevallen kwamen voor in het zuiden van ons land. Ruim 20% van die patiënten werd opgenomen in het ziekenhuis. Op basis van het verschil in percentage ziekenhuisopnames tussen 2007 en 2008 mag worden verondersteld dat een deel van de toename in aantal gediagnosticeerde Q-fever gevallen wordt veroorzaakt door een toegenomen belangstelling voor deze aandoening.

11-34-2008 13:

Waar en hoe kun je Q-fever oplopen?

Mensen lopen een besmetting waarschijnlijk in de regel op door het inademen van besmet stof. Nageboorte, vruchtvliezen en vruchtwater van besmette dieren bevatten zeer veel bacteriën en een deel hiervan komt terecht in stro en mest in de stal. Onderzoek vindt plaats naar de mogelijke rol van mest en het uitrijden van de mest bij de overdracht van infectie. De bacterie kan vervolgens in de omgeving lang overleven en via besmet stof met de wind over betrekkelijk grote afstanden worden meegevoerd. We denken dat dit de meest waarschijnlijke besmettingsroute is voor de mens.

Hoe vaak komt Q-fever bij dieren in ons land voor?

De verwekker van Q-fever kan bij veel diersoorten voorkomen maar veroorzaakt bij dieren meestal geen problemen. Bij kleine herkauwers kan een infectie met *Coxiella burnetii* leiden tot abortus. Deze diagnose is in ons land in 2005 voor het eerst gesteld. Sinds die eerste gevallen zijn tot nu toe abortusproblemen vastgesteld bij twee schapenbedrijven en bij ruim twintig geitenbedrijven.

Kunnen mensen elkaar besmetten?

Q-fever wordt niet van mens op mens overgedragen. Mensen doen een besmetting waarschijnlijk in de regel op door het inademen van besmet stof.

Wat kan ik doen om Q-fever te voorkomen?

De bacterie wordt vooral uitgescheiden door aborterende schapen en geiten. Daarom doet u er goed aan om bij contact met deze dieren goede hygiëne in acht te nemen en bijvoorbeeld na contact uw handen goed te wassen. Omdat de bacterie door besmette dieren in grote hoeveelheden in de omgeving wordt gebracht en dan via stof over relatief grote afstand kan worden verspreid, biedt geen enkele maatregel 100% bescherming.

Q-fever is een beroepsziekte van vooral veehouders, dierenartsen, slachthuismedewerkers en mensen die werkzaam zijn in de wol- en leerindustrie. Op bedrijven met abortusproblemen bij dieren is hygiëne van belang en moet van het organiseren van 'open dagen' worden afgezien. Zwangere vrouwen wordt geadviseerd om contact met schapen en geiten te vermijden tijdens en een paar weken na het lammeren, zeker als zich abortusproblemen op het bedrijf hebben voorgedaan.

De bacterie wordt inactief door pasteurisatie of koken. Vermijd het drinken van rauwe melk en wees voorzichtig met rauwmelkse producten.

Welke maatregelen zijn er tot nu toe genomen om de blootstelling van de mens te verminderen?

Hoewel nog lang niet alles bekend is over de uitbraken van Q-fever bij mens en dier zijn de volgende maatregelen genomen om de uitscheiding van *Coxiella burnetii* te verminderen en daarmee het risico op blootstelling van de mens:

- meldingsplicht voor eigenaren en dierenartsen bij verdenking Q-fever bij schapen en geiten (zie: www.minlin.nl);
- Beperkingen uitrijden mest en toelaten bezoekers op besmette bedrijven (zie: www.minlnv.nl);
- Hygiëneprotocol voor alle melkschapen- en melkgeitenbedrijven in Nederland;
- Uitgebreide communicatie over de aandoening en de mogelijkheden om de risico's te beperken;
- Vrijwillige vaccinatie van schapen en geiten tegen Q-fever in Zuid-Nederland in 2008;
- Verplichte vaccinatie in 2009 van schapen en geiten op grote melkschapen- en melkgeitenhouderijen en op zorg- en kinderboerderijen in een gebied met een straal van 45 km rond Uden plus het resterende gedeelte van de provincie Noord-Brabant.

Daarnaast is onderzoek gestart om een deel van de vele vragen rond deze aandoening te beantwoorden.

Welke dieren kunnen besmet zijn?

Herkauwers (schapen, geiten en koeien) zijn hoogstwaarschijnlijk een belangrijke bron van de ziekte voor de mens. Maar ook andere dieren zoals honden, katten, konijnen, duiven en andere vogels kunnen zijn besmet en een mogelijke bron van infectie zijn voor de mens. Dieren kunnen besmettelijk zijn als zij de bacterie bij zich dragen en kunnen die dan met name rond en na de geboorte uitscheiden. Dit treedt vooral op als er sprake is geweest van een abortus die het gevolg was van een infectie met *Coxiella burnetii.* Wol kan ook langdurig besmettelijk zijn.

Wat zijn de verschijnselen van Q-fever bij dieren?

Het meest opvallende verschijnsel bij schapen en geiten is abortus. Daarbij kunnen ook tijdig dode of slappe lammeren worden geboren. Bij het rund komen na een besmetting in de regel geen verschijnselen voor.

Hoe raken dieren besmet?

Dieren worden besmet vanuit de omgeving als *Coxiella burnetii* daar voorkomt. Daarnaast kunnen teken mogelijk de ziekte overbrengen maar de rol van de teek in Nederland is niet

met zekerheid bekend. Een dier kan met name in de aflamperiode veel kiemen uitscheiden vooral als zich abortusproblemen voordoen.

Hoe wordt de diagnose Q-fever bij schaap en geit gesteld?

Als bij schaap of geit abortus optreedt kan door middel van onderzoek van vrucht en nageboorte (dus beide zijn nodig) de diagnose worden gesteld. Door onderzoek van bloed of melk is vast te stellen of een dier een besmetting met *Coxiella burnetii* heeft doorgemaakt. Door onderzoek van onder andere melk is bovendien vast te stellen of een dier de verwekker nog uitscheidt.

Is de ziekte meldingsplichtig bij dieren?

Ja, sinds 12 juni 2008 is Q-fever als besmettelijke dierziekte aangewezen door de minister van LNV. De meldplicht geldt voor melkgeiten en –schapen op bedrijven met een abortusprobleem. Deze meldplicht geldt ook voor dierenartsen. Verdere informatie kunt u vinden op de site van het ministerie van LNV (www.minlnv.nl).

Kun je dieren tegen Q-fever vaccineren?

In het najaar van 2008 hebben professionele melkschapen- en melkgeitenhouders, en eigenaren van zorg- en kinderboerderijen in een gebied met een straal van 45 km rond Uden hun schapen en geiten kunnen laten vaccineren. Daartoe is een vrijstelling verleend voor het nog niet geregistreerde vaccin Coxevac® van het Franse farmaceutisch bedrijf CEVA Santé Animale. In 2009 wordt vaccinatie verplicht gesteld voor genoemde groepen dieren in een gebied met een straal van 45 km rond Uden plus het resterende gedeelte van de provincie Noord-Brabant.

Is vaccinatie tegen Q-fever verplicht?

In het gebied met een straal van 45 km rond Uden, het gebied waar de vaccinatie vorig jaar vrijwillig was, aangevuld met het resterende grondgebied van de provincie Noord-Brabant (zie Figuur 1) is vaccinatie in 2009 verplicht voor bepaalde typen bedrijven. Vaccinatie is verplicht voor schapen en geiten op grotere melkschapen- en melkgeitenbedrijven met meer dan 50 dieren en op bedrijven met een publieksfunctie zoals bijvoorbeeld kinder- en zorgboerderijen. Vaccinatie is ook verplicht voor bedrijven die sinds 2005 te maken hebben gehad met een uitbraak van Q-fever.

-4- 99-2009

Figuur 1. Gebied waar vaccinatie tegen Q-fever verplicht is voor schapen en geiten op professionele melkschapen- en melkgeitenbedrijven met meer dan 50 dieren en op kinder- en zorgboerderijen.

Wie betaalt de kosten van de vaccinatie?

Voor de verplichte vaccinatie van schapen en geiten op professionele melkschapen- en melkgeitenbedrijven, kinder- en zorgboerderijen betalen de ministeries van LNV en VWS in 2009 het vaccin en de toedieningskosten van het vaccin. Voor bedrijven die hun dieren in 2009 vrijwillig laten vaccineren betaalt de overheid het vaccin. De toedieningskosten moet de eigenaar zelf betalen.

Wie voert de vaccinatie uit?

De vaccinatie wordt uitgevoerd door de praktiserend dierenarts van het betreffende bedrijf.

Wanneer kan in 2009 worden gevaccineerd?

In totaal komen in 2009 400.000 doses beschikbaar. Hiervan worden 50.000 doses geleverd in april, 300.000 doses in juni en 50.000 doses in september. Bij de vaccinatie hebben de

bedrijven die verplicht moeten vaccineren voorrang. De Gezondheidsdienst voor Dieren stuurt dit aan.

Welke organisaties zijn bij de vaccinatie betrokken?
Bij de organisatie van de vaccinatiecampagne zijn het ministerie van LNV, VWA, LTO, PVV, KNMvD en GD betrokken maar de uitvoering van de vaccinatie wordt door de GD georganiseerd. Voor vragen over de uitvoering kunt u terecht op de websites van de betrokken organisaties. Daar vindt u een uitgebreid overzicht met vragen en antwoorden (zie ook www.capraovis.nl).
Voor vragen die u op genoemde overzichten mist kunt u terecht bij de Diergezondheidsadministratie Kleine Herkauwers van de GD: telefoon 0900 1770 of idr@gddeventer.com.

Hoe wordt over de vaccinatie gecommuniceerd?
Met het persbericht van de ministeries van LNV en VWS van 26.02.2009 is het startsein gegeven voor de vaccinatiecampagne van 2009. Op 2 maart is een voorlichtingsbijeenkomst voor de praktiserend dierenartsen gehouden in het gebied waar de vaccinatie verplicht is. Via de KNMvD zijn vervolgens alle dierenartsen in Nederland op de hoogte gesteld. Inmiddels heeft ook de nodige communicatie plaatsgevonden via de pers. Schapen- en geitenhouders die verplicht moeten vaccineren krijgen daarvan persoonlijk bericht. In het gebied waar de vaccinatie verplicht is krijgen vervolgens alle overige schapen- en geitenhouders informatie thuisgestuurd.

Hoe wordt de vaccinatie georganiseerd?
Eigenaren van de bedrijven met schapen en geiten die verplicht moeten worden gevaccineerd krijgen een brief met het verzoek om aan te geven op welk tijdstip vaccinatie bij voorkeur moet worden uitgevoerd. Met die informatie maakt de GD een planning van de vaccinatie en daarvan worden eigenaar en dierenarts op de hoogte gesteld. Dan wordt ook het vaccin geleverd aan de dierenartsenpraktijk.
Vervolgens krijgen in het gebied met een straal van 45 km rond Uden, het gebied waar de vaccinatie vorig jaar vrijwillig was, aangevuld met het resterende deel van het grondgebied van de provincie Noord-Brabant, alle geregistreerde schapen- en geitenhouders een brief met uitleg over de vaccinatie. Andere schapen- en geitenhouders worden via verschillende websites en via de agrarische en landelijke pers geïnformeerd.

Waar moet ik laten weten dat ik mijn schapen en geiten wil laten vaccineren?

De schapen- en geitenhouders die hun dieren verplicht moeten laten vaccineren krijgen bericht en kunnen aangeven wanneer zij hun dieren willen laten vaccineren. Deze groep krijgt voorrang.
Andere schapen- en geitenhouders die hun dieren vrijwillig willen laten vaccineren kunnen dit schriftelijk melden bij de Gezondheidsdienst voor Dieren, Diergezondheidsadministratie Kleine Herkauwers, Postbus 9, 7400 AA Deventer. Zij krijgen vervolgens een aanmeldingsformulier opgestuurd. Dit aanmeldingsformulier is binnenkort op www.capraovis ook beschikbaar. Op basis van de datum van aanmelding worden deze bedrijven vervolgens ingepland, zolang er voldoende vaccin beschikbaar is.

Mogen drachtige schapen en geiten worden gevaccineerd?
Drachtige dieren mogen niet worden gevaccineerd. Schapen- en geitenhouders moeten bij de planning van de vaccinatie rekening houden met het volgende entschema:

- minimale leeftijd bij vaccinatie 3 maanden;
- twee vaccinaties met 3 weken tussentijd;
- dekken vanaf 2 weken na laatste vaccinatie.

54 RE Inventarisatie animo vrijwillige vaccinatie
Van:
Verzonden: woensdag 11 maart 2009 10:39
Aan:
CC:
Onderwerp: RE: Inventarisatie animo vrijwillige vaccinatie

Natuurlijk willen wij best een belrondje doen maar ik stel voor om even te wachten:
- wij leggen de laatste hand aan onze planning maar binnen twee weken gaat de brief met opgaveformulier voor de 180 melkgeitenhouders de deur uit. Een week later heb je een goede indruk van de werkelijke belangstelling.
- enkele weken later gaat de brief naar melkschapenhouders (maar enkele) en kinderboerderijen; dan heb je weer een indruk.
- weer enkele weken later gaat er een schrijven naar alle UBN's in het verplicht te enten gebied. Dan zien we aan de reacties hoe het landt.

Mijn voorstel: afwachten tot de mailing naar de 180 melkgeitenhouders is verstuurd. Op de respons eventueel actie ondernemen.

Met vriendelijke groet,

****

www.ecsrhm.eu

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer
@gddeventer.com
www.gddeventer.com

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van:
[mailto: @minlnv.nl]
Verzonden: dinsdag 10 maart 2009 17:10
Aan:
Onderwerp: Inventarisatie animo vrijwillige vaccinatie
Urgentie: Hoog

Wij maken ons een beetje zorgen over het animo voor vrijwillige vaccinatie.
Zou de GD een inventarisatie kunnen doen via een belrondje?

1. Animo vrijwillige vaccinatie binnen het gebied? (misschien via dierenartsen?)
2. Animo vrijwillige vaccinatie buiten het gebied? (misschien via grotere bedrijven en dierenartsen?)

Zou je mij hierover even willen bellen?

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Disclaimer

Dit bericht is strikt vertrouwelijk en alleen bestemd voor geadresseerde. Als u
dit bericht per abuis hebt ontvangen, wordt u verzocht de afzender te informeren. Ook verzoeken wij u het bericht te vernietigen en de inhoud niet onder derden te verspreiden. GD sluit elke aansprakelijkheid uit voor directe of indirecte schade voortkomende uit het gebruik van (de inhoud van) dit e-mail bericht. GD te Deventer staat ingeschreven bij de kamer van koophandel als 'Gezondheidsdienst voor Dieren b.v.' onder nummer 08117636.

The content of this message is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this e-mail in error, please advise us and delete it. You should not copy nor disclose its contents to any other person. GD excludes any liability whatsoever for any direct or consequential loss arising from the useof this e-mail or its contents. GD, whose office is in Deventer, is registered with the Chamber of Commerce as 'Gezondheidsdienst voor Dieren b.v.' under number 08117636.

3 RE Q-koorts - planning vaccinatiecampagne

Van:
Verzonden: woensdag 11 maart 2009 15:58
Aan:
CC:
Onderwerp: RE: Q-koorts - planning vaccinatiecampagne

Beste

de nota is al onderweg naar de minister, dus jullie planning kan niet nog in deze nota meegenomen worden. Binnenkort is er meen ik ook een algemeen overleg waar Q-koorts eventueel aan bod komt. Wellicht is het goed jullie planning dan ook bij de stukken te voegen, ik zal dit morgen overleggen met We horen het graag wanneer de planning is uitgewerkt.

M.v.g.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit Directie Voedselkwaliteit en Diergezondheid
t: 070 -

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van:
Verzonden: woensdag 11 maart 2009 15:14
Aan:
Onderwerp: RE: Q-koorts - planning vaccinatiecampagne

Beste

Wanneer gaat deze nota naar de minister? Wij zijn namelijk bezig om het geheel uit te werken en als het nog een paar dagen duurt kun je de planning van ons eventueel meenemen.

Met vriendelijke groet,

****

www.ecsrhm.eu

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer
@gddeventer.com
www.gddeventer.com

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van:
Verzonden: woensdag 11 maart 2009 15:04
Aan:
Onderwerp: Q-koorts - planning vaccinatiecampagne

Beste

Ik werk sinds kort samen met aan het dossier Q-koorts. had me gevraagd jou de planning door te sturen van de vaccinatie-campagne, zoals die nu is opgenomen in de Nota aan de minister. Ik heb deze toegevoegd in de bijlage.

9 RE Q-koorts - planning vaccinatiecampagne

Met vriendelijk groet,

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit Directie Voedselkwaliteit en Diergezondheid
t: 070 -

<<Bijlagen Nota Q-koorts.doc>>

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no

99

Fw: O koorts en pers

to:

30-10-2012 12:11
Hide Details
From:
To:

Met vriendelijke groet,

Beleidsmedewerker LCI

RIVM - Centrum Infectieziektebestrijding
Postbus 1 (interne postbak 13)
3720 BA Bilthoven

www.rivm.nl/infectieziekten

Preparedness and Response Unit
Centre for Infectious Disease Control
Office box 1, internal office box 13
3720 BA Bilthoven
The Netherlands
Telephone:
Fax:

----- Forwarded by on 30-10-2012 12:11 -----

From:
To:
Date: 11-03-2009 10:08
Subject: RE: Q koorts en pers

Beste

Telefonisch contact met is geweest, mailcontact is gelegd. Mocht t.z.t. regionaal behoefte zijn aan een voorlichtingsbijeenkomst dan pakken we dat samen op.

Met vriendelijke groet,

****

www.ecdrhm.eu

The Netherlands

Fax
GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer

Van: l
Verzonden: maandag 9 maart 2009 14:48
Aan:
CC:
Onderwerp: Q koorts en pers

Beste

Ik heb net van de GD aan de telefoon gehad. Hij vertelde dat daar veel vragen binnen kwamen van de pers over Q-koorts in jullie regio.
Ik heb met hem afgesproken dat hij jou even zou benaderen. Binnen het CIb heb ik afgestemd dat lokale humane vragen naar jullie GGD gaan. Veterinaire vragen naar de VWA en landelijke vragen worden (na inschatting door ons communicatieteam) door of beantwoord.

Boodschap: klopt, er is een positief bedrijf. Maatregelen om verspreiding in te perken worden genomen.

Met vriendelijke groet,

Beleidsmedewerker LCI

RIVM - Centrum Infectieziektebestrijding
Postbus 1 (interne postbak 13)
3720 BA Bilthoven
Tel:
Fax:

www.rivm.nl/infectieziekten

Disclaimer RIVM

Proclaimer RIVM

100

Van:
Verzonden: woensdag 11 maart 2009 19:39
Aan:

Onderwerp: Q&A Q-fever

Bijlagen: vraag antwoord Q-fever 11.03.2009.doc
Geachte betrokkenen,

Hierbij de aangepaste Q&A's Q-fever. Morgen staan de vragen en antwoorden ook weer op www.capraovis.nl; Q-fever, meest gestelde vragen.

Met vriendelijke groet,

****

www.ecsrhm.eu

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer
@gddeventer.com
www.gddeventer.com

100A

Q-fever: meest gestelde vragen

Datum: 11 maart 2009

Indien u vragen heeft die hier niet zijn beantwoord kunt u ze sturen naar:

@gddeventer.com

Wij zullen vraag en antwoord dan in de volgende update meenemen.

Wat is Q-fever?

Q-fever of Q-koorts is een ziekte die wordt veroorzaakt door de bacterie *Coxiella burnetii.* De letter Q komt van het woord 'query' en van Queensland. Query betekent vraagteken en verwijst naar de vraagtekens die lange tijd rond deze aandoening heersten maar ook nu zijn niet alle vragen over deze ziekte beantwoord. Queensland in Australië is het gebied waar de ziekte voor het eerst bij slachthuispersoneel is vastgesteld in de jaren dertig van de vorige eeuw.

Welke verschijnselen veroorzaak Q-fever bij de mens?

Een besmetting met *Coxiella burnetii,* de verwekker van Q-fever, veroorzaakt in heel veel gevallen gelukkig geen verschijnselen. Als een besmetting wel problemen veroorzaakt gaat het in de meeste gevallen om milde, griepachtige verschijnselen. Bij een ernstiger verloop begint de ziekte meestal acuut met hoofdpijn en hoge koorts. Wanneer er ziekteverschijnselen optreden gebeurt dat gemiddeld twee tot drie weken na besmetting. Bij 20% van de mensen bij wie een infectie is vastgesteld, ontstaat een ernstige infectie meestal met longontsteking, soms met leverontsteking. Een laag percentage van de geïnfecteerden ontwikkelt een chronische infectie die gepaard kan gaan met ontsteking van de hartkleppen. Daarnaast is er een verhoogd risico voor zwangeren, mensen met hartklepafwijkingen en mensen met verminderde weerstand. *Coxiella burnetii* kan ook de oorzaak zijn van het chronisch vermoeidheidssyndroom.

Hoe vaak komt Q-fever bij mensen in ons land voor?

Tot 2007 kwamen in ons land elk jaar maximaal 20 gediagnosticeerde ziektegevallen bij de mens voor. Het werkelijke aantal lag waarschijnlijk veel hoger. In 2007 zijn bijna 200 ziektegevallen bevestigd, vooral in een gebied rond Herpen. Ongeveer 45% van die patiënten werd opgenomen in het ziekenhuis. In 2008 bedroeg het totale aantal bevestigde gevallen bij de mens in ons land duizend en de meeste gevallen kwamen voor in het zuiden van ons land. Ruim 20% van die patiënten werd opgenomen in het ziekenhuis. Op basis van het verschil in percentage ziekenhuisopnames tussen 2007 en 2008 mag worden

verondersteld dat een deel van de toename in aantal gediagnosticeerde Q-fever gevallen wordt veroorzaakt door een toegenomen belangstelling voor deze aandoening.

Waar en hoe kun je Q-fever oplopen?

Mensen lopen een besmetting waarschijnlijk in de regel op door het inademen van besmet stof. Nageboorte, vruchtvliezen en vruchtwater van besmette dieren bevatten zeer veel bacteriën en een deel hiervan komt terecht in stro en mest in de stal. Onderzoek vindt plaats naar de mogelijke rol van mest en het uitrijden van de mest bij de overdracht van infectie. De bacterie kan vervolgens in de omgeving lang overleven en via besmet stof met de wind over betrekkelijk grote afstanden worden meegevoerd. We denken dat dit de meest waarschijnlijke besmettingsroute is voor de mens.

Hoe vaak komt Q-fever bij dieren in ons land voor?

De verwekker van Q-fever kan bij veel diersoorten voorkomen maar veroorzaakt bij dieren meestal geen problemen. Bij kleine herkauwers kan een infectie met *Coxiella burnetii* leiden tot abortus. Deze diagnose is in ons land in 2005 voor het eerst gesteld. Sinds die eerste gevallen zijn tot nu toe abortusproblemen vastgesteld bij twee schapenbedrijven en bij ruim twintig geitenbedrijven.

Kunnen mensen elkaar besmetten?

Q-fever wordt niet van mens op mens overgedragen. Mensen doen een besmetting waarschijnlijk in de regel op door het inademen van besmet stof.

Wat kan ik doen om Q-fever te voorkomen?

De bacterie wordt vooral uitgescheiden door aborterende schapen en geiten. Daarom doet u er goed aan om bij contact met deze dieren goede hygiëne in acht te nemen en bijvoorbeeld na contact uw handen goed te wassen. Omdat de bacterie door besmette dieren in grote hoeveelheden in de omgeving wordt gebracht en dan via stof over relatief grote afstand kan worden verspreid, biedt geen enkele maatregel 100% bescherming.

Q-fever is een beroepsziekte van vooral veehouders, dierenartsen, slachthuismedewerkers en mensen die werkzaam zijn in de wol- en leerindustrie. Op bedrijven met abortusproblemen bij dieren is hygiëne van belang en moet van het organiseren van 'open dagen' worden afgezien. Zwangere vrouwen wordt geadviseerd om contact met schapen en geiten te vermijden tijdens en een paar weken na het lammeren, zeker als zich abortusproblemen op het bedrijf hebben voorgedaan.

De bacterie wordt inactief door pasteurisatie of koken. Aldus behandelde producten vormen dus geen enkel risico. Vooral kleine kinderen, ouderen, zwangeren en mensen met

verminderde weerstand zouden het drinken van rauwe melk en het eten van rauwmelkse producten moeten vermijden.

Welke maatregelen zijn er tot nu toe genomen om de blootstelling van de mens te verminderen?

Hoewel nog lang niet alles bekend is over de uitbraken van Q-fever bij mens en dier zijn de volgende maatregelen genomen om de uitscheiding van *Coxiella burnetii* te verminderen en daarmee het risico op blootstelling van de mens:

- meldingsplicht voor eigenaren en dierenartsen bij verdenking Q-fever bij schapen en geiten (zie: www.minlnv.nl);
- Beperkingen uitrijden mest en toelaten bezoekers op besmette bedrijven (zie: www.minlnv.nl);
- Hygiëneprotocol voor alle melkschapen- en melkgeitenbedrijven in Nederland;
- Uitgebreide communicatie over de aandoening en de mogelijkheden om de risico's te beperken;
- Vrijwillige vaccinatie van schapen en geiten tegen Q-fever in Zuid-Nederland in 2008;
- Verplichte vaccinatie in 2009 van schapen en geiten op grote melkschapen- en melkgeitenhouderijen en op zorg- en kinderboerderijen in een gebied met een straal van 45 km rond Uden plus het resterende gedeelte van de provincie Noord-Brabant.

Daarnaast is onderzoek gestart om een deel van de vele vragen rond deze aandoening te beantwoorden.

Op basis van het hygiëneprotocol mag ik de mest nog niet uit de potstal halen. Mijn potstal is zo vol dat ik toch iets moet. Wat moet ik doen?

Voor deze specifieke situatie kunt u contact opnemen met de VWA. In onderling overleg wordt dan voor een oplossing gezorgd.

Welke dieren kunnen besmet zijn?

Herkauwers (schapen, geiten en koeien) zijn hoogstwaarschijnlijk een belangrijke bron van de ziekte voor de mens. Maar ook andere dieren zoals honden, katten, konijnen, duiven en andere vogels kunnen zijn besmet en een mogelijke bron van infectie zijn voor de mens. Dieren kunnen besmettelijk zijn als zij de bacterie bij zich dragen en kunnen die dan met name rond en na de geboorte uitscheiden. Dit treedt vooral op als er sprake is geweest van een abortus die het gevolg was van een infectie met *Coxiella burnetii*. Wol kan ook langdurig besmettelijk zijn.

Wat zijn de verschijnselen van Q-fever bij dieren?

Het meest opvallende verschijnsel bij schapen en geiten is abortus. Daarbij kunnen ook tijdig dode of slappe lammeren worden geboren. Bij het rund komen na een besmetting in de regel geen verschijnselen voor.

Hoe raken dieren besmet?

Dieren worden besmet vanuit de omgeving als *Coxiella burnetii* daar voorkomt. Daarnaast kunnen teken mogelijk de ziekte overbrengen maar de rol van de teek in Nederland is niet met zekerheid bekend. Een dier kan met name in de aflamperiode veel kiemen uitscheiden vooral als zich abortusproblemen voordoen.

Hoe wordt de diagnose Q-fever bij schaap en geit gesteld?

Als bij schaap of geit abortus optreedt kan door middel van onderzoek van vrucht en nageboorte (dus beide zijn nodig) de diagnose worden gesteld. Door onderzoek van bloed of melk is vast te stellen of een dier een besmetting met *Coxiella burnetii* heeft doorgemaakt. Door onderzoek van onder andere melk is bovendien vast te stellen of een dier de verwekker nog uitscheidt.

Is de ziekte meldingsplichtig bij dieren?

Ja, sinds 12 juni 2008 is Q-fever als besmettelijke dierziekte aangewezen door de minister van LNV. De meldplicht geldt voor melkgeiten en –schapen op bedrijven met een abortusprobleem. Deze meldplicht geldt ook voor dierenartsen. Verdere informatie kunt u vinden op de site van het ministerie van LNV (www.minlnv.nl).

Kun je dieren tegen Q-fever vaccineren?

In het najaar van 2008 hebben professionele melkschapen- en melkgeitenhouders, en eigenaren van zorg- en kinderboerderijen in een gebied met een straal van 45 km rond Uden hun schapen en geiten kunnen laten vaccineren. Daartoe is een vrijstelling verleend voor het nog niet geregistreerde vaccin Coxevac® van het Franse farmaceutisch bedrijf CEVA Santé Animale. In 2009 wordt vaccinatie verplicht gesteld voor genoemde groepen dieren in een

dan 50 dieren en op bedrijven met een publieksfunctie zoals bijvoorbeeld kinder- en zorgboerderijen. Vaccinatie is ook verplicht voor bedrijven die sinds 2005 te maken hebben gehad met een uitbraak van Q-fever.

Schiermonnikoog
Terschelling
Vlieland
Texel
Den Helder
Alkmaar
Haarlem
Amsterdam
Zaandam
Hoorn
Enkhuizen
Lelystad
Almere
Amersfoort
Utrecht
Zeist
Soest
Baarn
Hilversum
Naarden
Bussum
Gooise Meren
Huizen
Blaricum
Laren
Eemnes
Amersfoort
Barneveld
Nijkerk
Ede
Wageningen
Rhenen
Veenendaal
Bennekom
Arnhem
Oosterbeek
Renkum
Oosterbeek
Wageningen
Ede
Veenendaal
Rhenen
Wageningen
Heteren
Elden
Velp
Arnhem
Rozendaal
Oosterbeek
Renkum
Doorwerth
Wolfheze
Heelsum
Oosterbeek
Arnhem
Velp
Rozendaal
Elden
Duiven
Westervoort
Zevenaar
Angerlo
Doetinchem
Terborg
Silvolde
Gaanderen
Didam
Zevenaar
Duiven
Westervoort
Arnhem
Elden
Velp

Wie voert de vaccinatie uit?

De vaccinatie wordt uitgevoerd door de praktiserend dierenarts van het betreffende bedrijf.

Wanneer kan in 2009 worden gevaccineerd?

In totaal komen in 2009 400.000 doses beschikbaar. Hiervan worden 50.000 doses geleverd

van de provincie Noord-Brabant, alle geregistreerde schapen- en geitenhouders een brief met uitleg over de vaccinatie. Andere schapen- en geitenhouders worden via verschillende websites en via de agrarische en landelijke pers geïnformeerd.

Waar moet ik laten weten dat ik mijn schapen en geiten wil laten vaccineren?

De schapen- en geitenhouders die hun dieren verplicht moeten laten vaccineren krijgen bericht en kunnen aangeven wanneer zij hun dieren willen laten vaccineren. Deze groep krijgt voorrang.

Andere schapen- en geitenhouders die hun dieren vrijwillig willen laten vaccineren kunnen dit schriftelijk melden bij de Gezondheidsdienst voor Dieren, Diergezondheidsadministratie Kleine Herkauwers, Postbus 9, 7400 AA Deventer. Zij krijgen vervolgens een aanmeldingsformulier opgestuurd. Dit aanmeldingsformulier is binnenkort ook op www.capraovis beschikbaar. Op basis van de datum van aanmelding worden deze bedrijven vervolgens ingepland, zolang er voldoende vaccin beschikbaar is.

Mogen drachtige schapen en geiten worden gevaccineerd?

Drachtige dieren mogen niet worden gevaccineerd. Schapen- en geitenhouders moeten bij de planning van de vaccinatie rekening houden met het volgende entschema:

- minimale leeftijd bij vaccinatie 3 maanden;
- twee vaccinaties met 3 weken tussentijd;
- dekken vanaf 2 weken na laatste vaccinatie.

Specifieke vragen in verband met het onderzoek naar Q-koorts bij geiten, schapen en de veehouders

Bloedonderzoek bij geiten en schapen in Q-koorts vaccinatiegebied

Begin maart zijn melkschapen- en melkgeitenhouders in de provincie Noord-Brabant en delen van Limburg en Gelderland benaderd om mee te werken aan een onderzoek naar het voorkomen van Q-koorts. Aan dit onderzoek zullen het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD), de Land- en Tuinbouw Organisatie (LTO) en enkele andere instanties meewerken en het doel van dit onderzoek is om de omvang van het Q-koorts probleem goed in kaart te brengen. Onderzoek zal zich richten op zowel geiten en schapen, de veehouders zelf, als ook de directe omgeving van de bedrijven. Voor deelnemende bedrijven zijn er geen kosten verbonden aan het onderzoek. Omdat het na vaccinatie niet meer mogelijk is om vast te stellen of geiten en schapen geïnfecteerd zijn geweest, worden de bedrijven in het bovengenoemde gebied in Zuid-Nederland voor de vaccinatiecampagne benaderd om aan dit onderzoek mee te werken door bloedonderzoek naar Q-fever uit te laten voeren bij een klein deel van hun veestapel.

In combinatie met het verdere landelijke onderzoek komend najaar zal, middels vragenlijsten, bloed- en omgevingsonderzoek, worden bekeken in welke mate dieren, omgeving en veehouders zijn blootgesteld aan de bacterie *Coxiella burnetii*. Hieruit zal tevens duidelijk worden welke bedrijfsvoeringsaspecten mogelijk relevant zijn voor het risico op overdracht tussen dieren en van dier op mens.

Zijn er kosten aan het onderzoek verbonden voor de veehouder?
Nee, aan het onderzoek zijn geen kosten verbonden. De dierenarts en de kosten voor de laboratoriumtesten worden betaald via de GD.

Kan ik nog meedoen aan het onderzoek als ik in het najaar 2008 heb meegedaan aan de vrijwillige vaccinatiecampagne?
Als ALLE dieren op dat moment zijn gevaccineerd is deelname inderdaad niet meer mogelijk. Als slechts een deel van uw dieren is gevaccineerd wordt in overleg met u gekeken of dit nog zinvol is. Uw bereidheid tot deelname kan dan gewoon kenbaar worden gemaakt via het antwoordformulier, waarna contact met u wordt opgenomen.

Ik ben al eerder bezocht door de VWA in verband met Q-koorts. Kunnen de informatie en de uitslagen van dat onderzoek niet worden gebruikt zodat een nieuw onderzoek niet nodig is?
Nee, helaas is die informatie niet bruikbaar voor het doel van het onderzoek. Voor een goede landelijke vergelijking is het noodzakelijk dat elk bedrijf op precies dezelfde manier wordt onderzocht en dat dezelfde methoden in het laboratorium worden gebruikt. Bovendien moet het moment van bloedonderzoek van u als veehouder zo dicht mogelijk liggen bij het moment van monstername van de dieren op uw bedrijf.

Wat zijn de consequenties als op mijn bedrijf Q-koorts wordt gevonden?
Er volgen geen maatregelen op grond van de uitkomst van het bloedonderzoek van uw dieren. Alleen als er sprake zou zijn van forse abortusproblemen die vallen binnen de meldingsplicht zoals in juni 2008 is ingesteld, zullen we u vragen dat, indien dat al niet gedaan is, te melden.

Van:
Verzonden: woensdag 11 maart 2009 21:32
Aan:
Onderwerp: vaccinatiecampagne Q-fever

Bijlagen: Q-fever vaccinatiecampagne 11.03.2009.doc

Hierbij de omschrijving van de vaccinatiecampagne. De opmerkingen die ik op de vorige versie heb ontvangen zijn verwerkt. Graag jullie op- en aanmerkingen. Vrijdag probeer ik het af te ronden. Dan kunnen we de hoeveelheid werk inschatten en begroten.

Met vriendelijke groet,

****

www.ecsrhm.eu

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer
@gddeventer.com
www.gddeventer.com

Q-fever vaccinatiecampagne 2009

Projectteam GD:
aansturing binnen GD; maandelijkse rapportages LNV en VWA.
DGA
financiële administratie
secretariaat
, projectleider en contactpersoon richting VWA, LNV, DR.
Project- en tijdschrijfcode: 2080024 (d.d. 01.02.2009)

Vaccinatiecampagne
In 2009 worden in Zuid-Nederland (zie Figuur 1, Bijlage 1) Q-fever vaccinaties uitgevoerd van schapen en geiten. In een overleg met LNV, VWA, PVV, KNMvD, LTO en GD is besloten dat GD de vaccinatiecampagne Q-fever 2009 gaat leiden. De minister van LNV heeft dit via een persbericht van 26.02.2009 bekend gemaakt (Bijlage 2; zie ook: www.minlnv.nl).

In deze beschrijving van de activiteiten die verband houden met de vaccinatiecampagne komen de volgende zaken aan de orde:

1. **communicatie**
2. **plannen vaccinatie**
3. **bijhouden uitgevoerde vaccinaties**
4. **afhandelen uitbetaling**
5. **rapportage.**

1. Communicatie

Bij de organisatie van de vaccinatiecampagne zijn het ministerie van LNV, VWA, LTO, PVV, KNMvD en GD betrokken.
De communicatie over de vaccinatie is inmiddels begonnen. Met het persbericht van de ministeries van LNV en VWS van 26.02.2009 is het startsein gegeven voor de vaccinatiecampagne van 2009. Op maandag 2 maart is de agrarische pers in grote lijnen bijgepraat en op maandagavond 2 maart is een voorlichtingsbijeenkomst gehouden voor de praktiserend dierenartsen in het gebied waar de vaccinatie verplicht is (Bijlage 3). Via www.knmvd.nl is vervolgens informatie over Q-fever beschikbaar gesteld. De KNMvD heeft toegezegd een rol te willen spelen bij de communicatie over Q-fever, net zoals dat destijds bij de voorlichting over de bluetongue vaccinatie is gebeurd (mailbestanden, website, vaste inrichting voor op aanvraag versturen van foldermateriaal).

Inmiddels is een overzicht gemaakt van veel gestelde vragen en die Q&A's zijn niet alleen beschikbaar gesteld aan alle betrokken organisaties maar ook geplaatst op www.capraovis.nl (Q-fever; meest gestelde vragen; zie Bijlage 6). Dit overzicht wordt regelmatig aangepast.
Ook is informatie verstrekt aan de agrarische pers die om nadere informatie vroeg; de pers is bovendien geattendeerd op www.caprovis.nl.

Na het persbericht van 26.02.2009 is de Diergezondheidsadministratie Kleine Herkauwers (DGA) van de GD vaak gebeld met vragen over de invulling van de vaccinatiecampagne. De bellers worden te woord gestaan en ook verwezen naar www.capraovis.nl.

Van de schapen en geiten die verplicht moeten worden gevaccineerd (op te splitsen in drie groepen: melkgeiten, melkschapen, kleine herkauwers op kinder- en zorgboerderijen) krijgen de eigenaren een brief met uitleg over de vaccinatiecampagne en het verzoek om op een te retourneren formulier (Bijlage 4) aan te geven op welk tijdstip vaccinatie bij voorkeur moet worden uitgevoerd. Met die informatie maakt de GD een planning van de vaccinatie en

daarvan worden eigenaar en dierenarts op de hoogte gesteld. Dan wordt ook het vaccin via de AUV geleverd aan de dierenartsenpraktijk (contactpersoon AUV: AUV vragen om werkwijze zodra LNV met AUV een contract heeft gesloten; voorkeur: GD stuurt tegelijk met de bevestiging van de vaccinatie naar eigenaar en dierenarts ook een order naar AUV; AUV moet overzicht bijhouden van uitlevering).

De eigenaren van geiten en schapen worden in de volgende volgorde bericht:

- eigenaren van melkgeiten: ongeveer 180; in de tweede helft van maart wordt informatie en opgaveformulier verzonden;
- eigenaren van melkschapen: maximaal tien bedrijven in verplicht te enten gebied; deze brief wordt direct na bovengenoemde brief verstuurd; bestand van melkschapenbedrijven is inmiddels klaar;
- eigenaren van kinder- en zorgboerderijen: ongeveer 150 UBN's; deze UBN's krijgen in mei een brief;
- daarnaast zijn er ongeveer 150 UBN's met een omschrijving die zou kunnen passen bij een kinder- of zorgboerderij; deze UBN's krijgen een schrijven tegelijk met de andere UBN's in het verplicht te enten gebied (zie gedachtenstreepje hieronder);
- ruim 12.000 UBN's in Zuid-Nederland (voor gebied zie Bijlage 1) krijgen in mei een schrijven met uitleg over de vaccinatie. Hiervoor moet een folder worden gemaakt en verstuurd (tekst voor folder of nieuwsbrief is in concept gereed; even afstemmen; brieven maken). Eigenaren die hun dieren willen vaccineren kunnen een opgaveformulier downloaden via www.capraovis.nl of opvragen bij de DGA.

Via de landbouwpers, de dierenartsen, De Geitenhouderij, Het Schaap en Nieuwe Oogst worden alle overige UBN's in Nederland met kleine herkauwers op de hoogte gesteld van de vaccinatiecampagne Q-fever (kort communicatieplan maken). De eigenaren die hun dieren willen laten vaccineren kunnen een opgaveformulier downloaden via www.capraovis.nl.

De ingevulde en geretourneerde opgaveformulieren worden door de DGA in een bestand gezet. De originele formulieren worden bewaard. Dit bestand wordt gebruikt

- bij de aansturing van de vaccinatie;
- voor de maandelijkse rapportage naar LNV/VWA;
- voor de controle door de financiële administratie van de GD.

Dit bestand wordt elke maandag doorgestuurd naar de financiële administratie

Twee weken nadat eigenaren van melkgeiten en melkschapen en eigenaren van kinder- en zorgboerderijen een opgaveformulier toegestuurd hebben gekregen wordt de balans opgemaakt en krijgen de eigenaren die het opgaveformulier nog niet hebben geretourneerd een herinnering.

2. Planning vaccinatie

In totaal komen in 2009 400.000 doses beschikbaar. Hiervan worden 50.000 doses geleverd in april, 300.000 doses in juni en 50.000 doses in september: beschikbaarheid moet nauwkeuriger bekend zijn als er veel vraag komt in april.

Bij de vaccinatie hebben de bedrijven die verplicht moeten vaccineren voorrang. GD stuurt dit aan op basis van de retour ontvangen opgaveformulieren (Bijlage 4) van de houders die verplicht moeten vaccineren. De vaccinatie wordt uitgevoerd door de praktiserend dierenarts van het betreffende bedrijf.
Bovenstaande betekent dat de opgaveformulieren die ingevuld worden geretourneerd:

- worden gearchiveerd (alle originelen op één plaats op de DGA; afspreken, map naam in document vastleggen);

- in een Excel-bestand worden opgeslagen, op een zodanige manier dat we bijvoorbeeld maandelijks kunnen rapporteren.

Op basis van deze planning ontvangen dierenartsen en houders een bericht over de planning; zij krijgen een duidelijke instructie:
Drachtige dieren mogen niet worden gevaccineerd. Schapen- en geitenhouders moeten bij de planning van de vaccinatie rekening houden met het volgende entschema:

- minimale leeftijd bij vaccinatie 3 maanden;
- twee vaccinaties met 3 weken tussentijd;
- dekken vanaf 2 weken na laatste vaccinatie;
- Vaccinatie vindt subcutaan plaats volgens bijsluiter;
- Injectiedosis schaap: 1 ml;
- Injectiedosis geit: 2 ml;
- Eventuele bijwerkingen goed gedocumenteerd melden bij Bureau Diergeneesmiddelen, Afdeling Farmacovigilantie, Postbus 10, 6700 AA Wageningen; formulieren ook te bereiken via www.knmvd.nl (eerst links klikken op veterinaire zaken; dan verschijnt rechts in beeld: melden bijwerkingen en dan wijst het zich vanzelf).

De schapen- en geitenhouders die niet tijdig het opgaveformulier retourneren krijgen twee weken na de eerste brief een herinnering. Daarna wordt de balans opgemaakt en in overleg met VWA wordt besloten tot een volgende actie. Het is de bedoeling dat de totale planning van de bedrijven die verplicht moeten vaccineren op 1 juli bekend is voor alle bedrijven. Bedrijven die dan hun opgaveformulier nog niet hebben geretourneerd worden benaderd via de VWA.

Schapen- en geitenhouders die hun dieren vrijwillig willen laten weten kunnen dit schriftelijk melden bij de Gezondheidsdienst voor Dieren, Diergezondheidsadministratie Kleine Herkauwers, Postbus 9, 7400 AA Deventer. Zij krijgen vervolgens een opgaveformulier opgestuurd; zij kunnen dit formulier ook downloaden via www.capraovis.nl. Op basis van de datum van aanmelding worden deze bedrijven vervolgens ingepland. Deze bedrijven kunnen pas vaccineren als de verplicht te vaccineren bedrijven zijn voorzien van vaccin (aparte map voor aanleggen en alle originele formulieren op één plaats bewaren).

3. Bijhouden uitgevoerde vaccinaties

Binnen een week na de tweede vaccinatie moet de praktiserend dierenarts het vaccinatie-declaratieformulier (zie Bijlage 5; formulier is rondgestuurd en akkoord bevonden door VWA) retourneren naar de GD. Dit formulier gaat naar de financiële administratie van de GD en de gegevens worden daar vastgelegd en gecontroleerd (zie Bijlage 5). Na controle vindt uitbetaling plaats (definitieve bedragen komen nog maar in hoofdlijnen zijn de Brucella melitensis tarieven 2009 van toepassing; daarnaast wordt een vergoeding per dier voor gebruikte spuiten en naalden betaald; werkwijze is conform werkwijze werkzaamheden die GD verricht in het kader van de screening op Brucella melitensis; dit is geregeld bij contract met nummer 2006-3364 d.d. 21.12.2006. De werkzaamheden voor Brucella melitensis vallen onder Perceel 3: uitvoering EU bewakingsonderzoek Brucella melitensis.) en na verwerking worden de gegevens ook zodanig verwerkt dat maandelijks kan worden gerapporteerd aan LNV en VWA.

4. Afhandelen uitbetaling

Voor de verplichte vaccinatie van schapen en geiten op professionele melkschapen- en melkgeitenbedrijven, kinder- en zorgboerderijen betalen de ministeries van LNV en VWS in 2009 het vaccin en de toedieningskosten van het vaccin. Voor bedrijven die hun dieren in 2009 vrijwillig laten vaccineren betaalt de overheid het vaccin. De toedieningskosten moet de eigenaar zelf betalen.

De werkwijze voor uitbetaling binnen GD staat beschreven in Bijlage 5. Deze informatie wordt ook gebruikt voor het contract dat DR opstelt.

5. Rapportage

In eerste instantie zijn maandelijkse de volgende (korte) rapportages voorzien:

- planning van vaccinaties en realisaties daarvan (archivering loopt altijd iets achter omdat rapportage van realisatie vaccinatie afhankelijk is van retourneren vaccinatie-declaratieformulier);
- stand van zaken uitbetaling.

Waarschijnlijk worden beide rapportages in één overzicht gezet. Net als bij de bluetongue vaccinatiecampagne is _____ _, voor deze rapportage contactpersoon voor VWA en LNV. Hij verzorgt elke eerste maandag van de maand de rapportages en verstuurt ze naar nader af te spreken personen bij LNV en VWA (naam en emailadres volgt).

Overzicht planning:

Overzicht activiteiten planning vaccinatiecampagne Q-fever	
Acties	**periode**
informeren praktiserend dierenartsen	begin maart
Q&A's	begin maart
	daarna maandelijks
brief schapen- en geitenhouders	vanaf medio maart
kort communicatieplan	eind maart
herinnering schapen-/geitenhouders	begin april
belactie 35 bedrijven buiten verplichte gebied	begin april
verwerken retourformulieren	maart april
planning vaccinatie	vanaf eind maart
(eigenaren, dierenartsen, AUV)	daarna maandelijks
bijhouden planning	vanaf eind maart
	daarna maandelijks
bijhouden financiën	vanaf eind mei
	daarna maandelijks
rapportage	vanaf eind april
	daarna maandelijks
planning compleet verplicht te enten bedrijven	begin juli

11.03.2009

Bijlage 1.

Figuur 1. Gebied waar vaccinatie tegen Q-fever verplicht is voor schapen en geiten op professionele melkschapen- en melkgeitenbedrijven met meer dan 50 dieren en op kinder- en zorgboerderijen.

Bijlage 2.
Persbericht LNV dd 26.02.2009

Overheid betaalt vaccinatie tegen Q-koorts

Persbericht | 26-02-2009

Houders van melkgeiten en melkschapen die hun dieren verplicht moeten vaccineren tegen Q-koorts krijgen een financiële steun in de rug. Minister Gerda Verburg van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en minister Ab Klink van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) nemen eenmalig zowel de vaccinkosten als de toedieningskosten voor hun rekening. Houders van melkgeiten en -schapen voor wie vaccinatie van de dieren niet verplicht is is, krijgen alleen de vaccinkosten vergoed.

Al eerder stelde minister Verburg het vaccinatiegebied vast: vrijwel geheel Zuid-Nederland (zie bijgevoegd kaartje). In dit gebied zijn melkgeiten- en melkschapenbedrijven met meer dan 50 dieren verplicht om hun dieren te vaccineren tegen Q-koorts. Dit geldt ook voor kinderboerderijen en zorgboerderijen met kleinere aantallen geiten of schapen. Bedrijven buiten het gebied die sinds 2005 te maken hebben gehad met een uitbraak van Q-koorts moeten ook verplicht gevaccineerd worden. Voor al deze bedrijven geld dat zowel het vaccin als de toediening gratis is.

Alle anderen (bedrijven met minder dan 50 dieren in het vaccinatiegebied of alle bedrijven buiten het vaccinatiegebied) kunnen vrijwillig vaccineren. Zij krijgen het vaccin gratis, maar moeten de toediening door de dierenarts zelf betalen.

Minister Verburg heeft bij een farmaceutisch bedrijf 400.000 doses besteld. Deze doses worden in verschillende tranches geleverd. De eerste tranche van 50.000 komt half april. Een tweede tranche van 300.000 doses volgt half juni. Deze 350.000 doses worden in eerste instantie ingezet voor de verplichte vaccinatie. De laatste tranch van 50.000 wordt in september verwacht.

De Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) leidt de vaccinatiecampagne. De vaccinaties worden uitgevoerd door een dierenarts naar keuze. Bedrijven die onder de vaccinatieplicht vallen worden in maart individueel geïnformeerd.

De geraamde kosten van de verplichte vaccinatiecampagne zijn bijna 2 miljoen euro. Hierin zitten behalve vaccin- en toedieningskosten ook kosten die de Gezondheidsdienst voor Dieren maakt en kosten voor monitoring en onderzoek. LNV en VWS betalen elk de helft van de kosten.

Q-koorts is een dierziekte die wordt veroorzaakt door de bacterie Coxiella burnetii. Bijna alle gangbaren boerderijdieren kunnen de ziekte oplopen. Maar ook huisdieren, knaagdieren en vogels kunnen besmet raken. Q-koorts is een zoönose. Dat betekent dat besmetting van dier naar mens kan plaatsvinden.

Bijlage 3.

Voorlichting dierenartsen

Op maandagavond 2 maart is een voorlichtingsbijeenkomst gehouden voor de praktiserend dierenartsen in het gebied waar de vaccinatie verplicht is. De bijeenkomst is gehouden in NULAND. Het programma van de avond was als volgt:

- 19.30 uur: koffie en thee staan klaar
- 20.00 uur: start bijeenkomst: , KNMvD
- 20.15- 20.40 uur: inleiding , GD: stand van zaken Q-fever, achtergrond enting
- 20. 45-21.00 uur: inleiding LNV: regelgeving Q-fever: aangifteplicht, hygiëneprotocol en vaccinatie
- 21.00-21.15 uur: pauze
- 21.15-22.00 uur: open discussie met LNV, VWA, KNMvD en GD achter de tafel.
- 22.00: einde bijeenkomst.

Via www.knmvd.nl is vervolgens informatie over Q-fever beschikbaar gesteld.

Bijlage 4. Opgaveformulier

Opgaveformulier Q-fever vaccinatie 2009 (Concept)

Ondergetekende,

UBN:

Naam:

Adres:

PC + Woonplaats:

heeft in totaal de volgende aantallen schapen en/of geiten en spreekt hierbij de voorkeur uit om zijn dieren in de aangegeven maand(en) te laten vaccineren.

	schapen	geiten
Totaal aantal aanwezige dieren op dit moment		

	schapen	geiten
Aantal dieren dat 2x gevaccineerd is in 2008		

~~Deze dieren worden~~ dit jaar opnieuw (éénmalig) gevaccineerd in de maand(en) *	April/mei/juni/juli/augustus/ september/ oktober/ november

	schapen	geiten
Aantal dieren dat dit jaar voor het eerst 2x wordt gevaccineerd		

~~Deze dieren worden~~ dit jaar voor de eerste keer gevaccineerd in de maand(en) *	April/mei/juni/juli/augustus/ september/ oktober/ november

* Omcirkel de maand(en) die van toepassing is (zijn).

Naam: _____

Handtekening :_____ datum: ____-____ -2009

Dit ingevulde formulier graag binnen een week in bijgaande retourenvelop opsturen naar de Gezondheidsdienst voor Dieren.

Bijlage 5. Werkwijze financiële administratie GD.

Afhandeling vaccinatie/declaratieformulieren Q-fever door financiële administratie van de GD (FiCo)

Eénmaal per week (maandag) stuurt de DGA het actuele bestand van bedrijven die deelnemen aan de verplichte vaccinatie naar FiCo.

Controle van vaccinatie-declaratieformulier vindt plaats op:

1. Volledigheid: vaccinatiedatum, aantal minuten, aantal gevaccineerde schapen/geiten, naam en handtekening dierenarts, aantal aanwezige schapen/geiten, alle niet-drachtige dieren gevaccineerd, naam en handtekening veehouder. Niet volledig ingevulde formulieren worden geretourneerd naar de DAP;
2. Het bedrijf is aangewezen voor de verplichte vaccinatie;
3. Het aantal gevaccineerde dieren dat maar éénmaal gevaccineerd is en het aantal dat tweemaal gevaccineerd is.

De volgende gegevens worden vastgelegd/zijn beschikbaar van het ingestuurde vaccinatie-declaratieformulier:

1. Het aantal bedrijven dat onder de verplichte vaccinatie valt;
2. Het aantal bedrijven waar gevaccineerd is;
3. Het aantal minuten dat de DAP's aanwezig waren voor het uitvoeren van de 1^e respectievelijk 2^e vaccinatie;
4. Het aantal gevaccineerde schapen en geiten dat de 1^e respectievelijk 2^e vaccinatie heeft ontvangen;
5. Het aantal aanwezige schapen/geiten.

Op de eindafrekening dienen de volgende specifieke gegevens terug te komen:

1. De daadwerkelijke kosten van de practici over het jaar;
2. Het reeds in voorschotten begrepen bedrag voor practici;
3. Het nog te verrekenen bedrag voor practici.

Het vaccinatie-declaratieformulier staat op de volgende bladzijde.

Q-FEVER

Vaccinatie-declaratieformulier Q-fever schapen en geiten 2009

UBN: | | | | | | | | | DAPnr: | | | | | | |

Naam: _____

DAP-naam:

Adres: _____

PC + Woonplaats: _____

A) In te vullen door de dierenarts die de vaccinatie heeft uitgevoerd:

	1ste vaccinatie			hervaccinatie		
Vaccinatiedatum:			0 9			0 9
	dag	maand	jaar	dag	maand	jaar
Aantal minuten dat ondergetekende aanwezig was op het bedrijf voor het uitvoeren van vaccinatie tegen Q-fever		minuten			minuten	
Aantal gevaccineerde schapen		schapen			schapen	
Aantal gevaccineerde geiten		geiten			geiten	

Naam dierenarts (in blokletters invullen s.v.p.): _____

Aldus naar waarheid ingevuld.

Handtekening dierenarts: _____ datum: ____-____ -2009

B) In te vullen door de veehouder:

Totaal aantal aanwezige | | | | schapen | | | | geiten

Alle aanwezige niet-drachtige schapen/geiten zijn gevaccineerd: JA / NEE

Naam veehouder (in blokletters invullen s.v.p.): _____

Aldus naar waarheid ingevuld, velden A en B.

Handtekening veehouder
voor akkoord: _____ datum: ____-____ -2009

C) In te vullen door de afdeling FA (financiële administratie) van GD:

Datum binnenkomst: _____ Paraaf invoer : _____

Velden **A & B** volledig invullen en het formulier binnen een week na hervaccinatie opsturen naar:

GD
t.a.v. afdeling FA
Postbus 9
7400 AA Deventer

► Wij adviseren u om voor uw eigen administratie een kopie te maken.

Niet volledig ingevulde formulieren worden niet in behandeling genomen en aan u geretourneerd.

Bijlage 6. Q&A Q-fever

Q-fever: meest gestelde vragen

Datum: 11 maart 2009

Indien u vragen heeft die hier niet zijn beantwoord kunt u ze sturen naar:

m.vd.louw@gddeventer.com

Wij zullen vraag en antwoord dan in de volgende update meenemen.

Wat is Q-fever?

Q-fever of Q-koorts is een ziekte die wordt veroorzaakt door de bacterie *Coxiella burnetii.* De letter Q komt van het woord 'query' en van Queensland. Query betekent vraagteken en verwijst naar de vraagtekens die lange tijd rond deze aandoening heersten maar ook nu zijn niet alle vragen over deze ziekte beantwoord. Queensland in Australië is het gebied waar de ziekte voor het eerst bij slachthuispersoneel is vastgesteld in de jaren dertig van de vorige eeuw.

Welke verschijnselen veroorzaak Q-fever bij de mens?

Een besmetting met *Coxiella burnetii,* de verwekker van Q-fever, veroorzaakt in heel veel gevallen gelukkig geen verschijnselen. Als een besmetting wel problemen veroorzaakt gaat het in de meeste gevallen om milde, griepachtige verschijnselen. Bij een ernstiger verloop begint de ziekte meestal acuut met hoofdpijn en hoge koorts. Wanneer er ziekteverschijnselen optreden gebeurt dat gemiddeld twee tot drie weken na besmetting. Bij 20% van de mensen bij wie een infectie is vastgesteld, ontstaat een ernstige infectie meestal met longontsteking, soms met leverontsteking. Een laag percentage van de geïnfecteerden ontwikkelt een chronische infectie die gepaard kan gaan met ontsteking van de hartkleppen. Daarnaast is er een verhoogd risico voor zwangeren, mensen met hartklepafwijkingen en mensen met verminderde weerstand. *Coxiella burnetii* kan ook de oorzaak zijn van het chronisch vermoeidheidssyndroom.

Hoe vaak komt Q-fever bij mensen in ons land voor?

Tot 2007 kwamen in ons land elk jaar maximaal 20 gediagnosticeerde ziektegevallen bij de mens voor. Het werkelijke aantal lag waarschijnlijk veel hoger. In 2007 zijn bijna 200 ziektegevallen bevestigd, vooral in een gebied rond Herpen. Ongeveer 45% van die patiënten werd opgenomen in het ziekenhuis. In 2008 bedroeg het totale aantal bevestigde gevallen bij de mens in ons land duizend en de meeste gevallen kwamen voor in het zuiden van ons land. Ruim 20% van die patiënten werd opgenomen in het ziekenhuis. Op basis van

het verschil in percentage ziekenhuisopnames tussen 2007 en 2008 mag worden verondersteld dat een deel van de toename in aantal gediagnosticeerde Q-fever gevallen wordt veroorzaakt door een toegenomen belangstelling voor deze aandoening.

Waar en hoe kun je Q-fever oplopen?

Mensen lopen een besmetting waarschijnlijk in de regel op door het inademen van besmet stof. Nageboorte, vruchtvliezen en vruchtwater van besmette dieren bevatten zeer veel bacteriën en een deel hiervan komt terecht in stro en mest in de stal. Onderzoek vindt plaats naar de mogelijke rol van mest en het uitrijden van de mest bij de overdracht van infectie. De bacterie kan vervolgens in de omgeving lang overleven en via besmet stof met de wind over betrekkelijk grote afstanden worden meegevoerd. We denken dat dit de meest waarschijnlijke besmettingsroute is voor de mens.

Hoe vaak komt Q-fever bij dieren in ons land voor?

De verwekker van Q-fever kan bij veel diersoorten voorkomen maar veroorzaakt bij dieren meestal geen problemen. Bij kleine herkauwers kan een infectie met *Coxiella burnetii* leiden tot abortus. Deze diagnose is in ons land in 2005 voor het eerst gesteld. Sinds die eerste gevallen zijn tot nu toe abortusproblemen vastgesteld bij twee schapenbedrijven en bij ruim twintig geitenbedrijven.

Kunnen mensen elkaar besmetten?

Q-fever wordt niet van mens op mens overgedragen. Mensen doen een besmetting waarschijnlijk in de regel op door het inademen van besmet stof.

Wat kan ik doen om Q-fever te voorkomen?

De bacterie wordt vooral uitgescheiden door aborterende schapen en geiten. Daarom doet u er goed aan om bij contact met deze dieren goede hygiëne in acht te nemen en bijvoorbeeld na contact uw handen goed te wassen. Omdat de bacterie door besmette dieren in grote hoeveelheden in de omgeving wordt gebracht en dan via stof over relatief grote afstand kan worden verspreid, biedt geen enkele maatregel 100% bescherming.
Q-fever is een beroepsziekte van vooral veehouders, dierenartsen, slachthuismedewerkers en mensen die werkzaam zijn in de wol- en leerindustrie. Op bedrijven met abortusproblemen bij dieren is hygiëne van belang en moet van het organiseren van 'open dagen' worden afgezien. Zwangere vrouwen wordt geadviseerd om contact met schapen en geiten te vermijden tijdens en een paar weken na het lammeren, zeker als zich abortusproblemen op het bedrijf hebben voorgedaan.
De bacterie wordt inactief door pasteurisatie of koken. Aldus behandelde producten vormen

dus geen enkel risico. Vooral kleine kinderen, ouderen, zwangeren en mensen met verminderde weerstand zouden het drinken van rauwe melk en het eten van rauwmelkse producten moeten vermijden.

Welke maatregelen zijn er tot nu toe genomen om de blootstelling van de mens te verminderen?

Hoewel nog lang niet alles bekend is over de uitbraken van Q-fever bij mens en dier zijn de volgende maatregelen genomen om de uitscheiding van *Coxiella burnetii* te verminderen en daarmee het risico op blootstelling van de mens:

- meldingsplicht voor eigenaren en dierenartsen bij verdenking Q-fever bij schapen en geiten (zie: www.minlnv.nl);
- Beperkingen uitrijden mest en toelaten bezoekers op besmette bedrijven (zie: www.minlnv.nl);
- Hygiëneprotocol voor alle melkschapen- en melkgeitenbedrijven in Nederland;
- Uitgebreide communicatie over de aandoening en de mogelijkheden om de risico's te beperken;
- Vrijwillige vaccinatie van schapen en geiten tegen Q-fever in Zuid-Nederland in 2008;
- Verplichte vaccinatie in 2009 van schapen en geiten op grote melkschapen- en melkgeitenhouderijen en op zorg- en kinderboerderijen in een gebied met een straal van 45 km rond Uden plus het resterende gedeelte van de provincie Noord-Brabant.

Daarnaast is onderzoek gestart om een deel van de vele vragen rond deze aandoening te beantwoorden.

Op basis van het hygiëneprotocol mag ik de mest nog niet uit de potstal halen. Mijn potstal is zo vol dat ik toch iets moet. Wat moet ik doen?

Voor deze specifieke situatie kunt u contact opnemen met de VWA. In onderling overleg wordt dan voor een oplossing gezorgd.

Welke dieren kunnen besmet zijn?

Herkauwers (schapen, geiten en koeien) zijn hoogstwaarschijnlijk een belangrijke bron van de ziekte voor de mens. Maar ook andere dieren zoals honden, katten, konijnen, duiven en andere vogels kunnen zijn besmet en een mogelijke bron van infectie zijn voor de mens. Dieren kunnen besmettelijk zijn als zij de bacterie bij zich dragen en kunnen die dan met name rond en na de geboorte uitscheiden. Dit treedt vooral op als er sprake is geweest van een abortus die het gevolg was van een infectie met *Coxiella burnetii*. Wol kan ook langdurig besmettelijk zijn.

Wat zijn de verschijnselen van Q-fever bij dieren?

Het meest opvallende verschijnsel bij schapen en geiten is abortus. Daarbij kunnen ook tijdig dode of slappe lammeren worden geboren. Bij het rund komen na een besmetting in de regel geen verschijnselen voor.

Hoe raken dieren besmet?

Dieren worden besmet vanuit de omgeving als *Coxiella burnetii* daar voorkomt. Daarnaast kunnen teken mogelijk de ziekte overbrengen maar de rol van de teek in Nederland is niet met zekerheid bekend. Een dier kan met name in de aflamperiode veel kiemen uitscheiden vooral als zich abortusproblemen voordoen.

Hoe wordt de diagnose Q-fever bij schaap en geit gesteld?

Als bij schaap of geit abortus optreedt kan door middel van onderzoek van vrucht en nageboorte (dus beide zijn nodig) de diagnose worden gesteld. Door onderzoek van bloed of melk is vast te stellen of een dier een besmetting met *Coxiella burnetii* heeft doorgemaakt. Door onderzoek van onder andere melk is bovendien vast te stellen of een dier de verwekker nog uitscheidt.

Is de ziekte meldingsplichtig bij dieren?

Ja, sinds 12 juni 2008 is Q-fever als besmettelijke dierziekte aangewezen door de minister van LNV. De meldplicht geldt voor melkgeiten en –schapen op bedrijven met een abortusprobleem. Deze meldplicht geldt ook voor dierenartsen. Verdere informatie kunt u vinden op de site van het ministerie van LNV (www.minlnv.nl).

Kun je dieren tegen Q-fever vaccineren?

In het najaar van 2008 hebben professionele melkschapen- en melkgeitenhouders, en eigenaren van zorg- en kinderboerderijen in een gebied met een straal van 45 km rond Uden hun schapen en geiten kunnen laten vaccineren. Daartoe is een vrijstelling verleend voor het nog niet geregistreerde vaccin Coxevac® van het Franse farmaceutisch bedrijf CEVA Santé Animale. In 2009 wordt vaccinatie verplicht gesteld voor genoemde groepen dieren in een gebied met een straal van 45 km rond Uden plus het resterende gedeelte van de provincie Noord-Brabant.

Is vaccinatie tegen Q-fever verplicht?

In het gebied met een straal van 45 km rond Uden, het gebied waar de vaccinatie vorig jaar vrijwillig was, aangevuld met het resterende grondgebied van de provincie Noord-Brabant (zie Figuur 1) is vaccinatie in 2009 verplicht voor bepaalde typen bedrijven. Vaccinatie is

verplicht voor schapen en geiten op grotere melkschapen- en melkgeitenbedrijven met meer dan 50 dieren en op bedrijven met een publieksfunctie zoals bijvoorbeeld kinder- en zorgboerderijen. Vaccinatie is ook verplicht voor bedrijven die sinds 2005 te maken hebben gehad met een uitbraak van Q-fever.

Figuur 1. Gebied waar vaccinatie tegen Q-fever verplicht is voor schapen en geiten op professionele melkschapen- en melkgeitenbedrijven met meer dan 50 dieren en op kinder- en zorgboerderijen.

Wie betaalt de kosten van de vaccinatie?

Voor de verplichte vaccinatie van schapen en geiten op professionele melkschapen- en melkgeitenbedrijven, kinder- en zorgboerderijen betalen de ministeries van LNV en VWS in 2009 het vaccin en de toedieningskosten van het vaccin. Voor bedrijven die hun dieren in 2009 vrijwillig laten vaccineren betaalt de overheid het vaccin. De toedieningskosten moet de eigenaar zelf betalen.

Wie voert de vaccinatie uit?

De vaccinatie wordt uitgevoerd door de praktiserend dierenarts van het betreffende bedrijf.

Wanneer kan in 2009 worden gevaccineerd?

In totaal komen in 2009 400.000 doses beschikbaar. Hiervan worden 50.000 doses geleverd in april, 300.000 doses in juni en 50.000 doses in september. Bij de vaccinatie hebben de bedrijven die verplicht moeten vaccineren voorrang. De Gezondheidsdienst voor Dieren stuurt dit aan.

Welke organisaties zijn bij de vaccinatie betrokken?

Bij de organisatie van de vaccinatiecampagne zijn het ministerie van LNV, VWA, LTO, PVV, KNMvD en GD betrokken maar de uitvoering van de vaccinatie wordt door de GD georganiseerd. Voor vragen over de uitvoering kunt u terecht op de websites van de betrokken organisaties. Daar vindt u een uitgebreid overzicht met vragen en antwoorden (zie ook www.capraovis.nl ; Q-fever, meest gestelde vragen).
Voor vragen die u in genoemde overzichten mist kunt u terecht bij de Diergezondheidsadministratie Kleine Herkauwers van de GD: telefoon 0900 1770 of idr@gddeventer.com.

Hoe wordt over de vaccinatie gecommuniceerd?

Met het persbericht van de ministeries van LNV en VWS van 26.02.2009 is het startsein gegeven voor de vaccinatiecampagne van 2009. Op 2 maart is een voorlichtingsbijeenkomst voor de praktiserend dierenartsen gehouden in het gebied waar de vaccinatie verplicht is. Via de KNMvD zijn vervolgens alle dierenartsen in Nederland op de hoogte gesteld. Inmiddels heeft ook de nodige communicatie plaatsgevonden via de pers. Schapen- en geitenhouders die verplicht moeten vaccineren krijgen daarvan persoonlijk bericht. In het gebied waar de vaccinatie verplicht is krijgen vervolgens alle overige schapen- en geitenhouders informatie thuisgestuurd.

Hoe wordt de vaccinatie georganiseerd?

Eigenaren van de bedrijven met schapen en geiten die verplicht moeten worden gevaccineerd krijgen een brief met het verzoek om aan te geven op welk tijdstip vaccinatie bij voorkeur moet worden uitgevoerd. Met die informatie maakt de GD een planning van de vaccinatie en daarvan worden eigenaar en dierenarts op de hoogte gesteld. Dan wordt ook het vaccin geleverd aan de dierenartsenpraktijk.

Vervolgens krijgen in het gebied met een straal van 45 km rond Uden, het gebied waar de vaccinatie vorig jaar vrijwillig was, aangevuld met het resterende deel van het grondgebied van de provincie Noord-Brabant, alle geregistreerde schapen- en geitenhouders een brief met uitleg over de vaccinatie. Andere schapen- en geitenhouders worden via verschillende websites en via de agrarische en landelijke pers geïnformeerd.

Waar moet ik laten weten dat ik mijn schapen en geiten wil laten vaccineren?

Nederland voor de vaccinatiecampagne benaderd om aan dit onderzoek mee te werken door bloedonderzoek naar Q-fever uit te laten voeren bij een klein deel van hun veestapel.
In combinatie met het verdere landelijke onderzoek komend najaar zal, middels vragenlijsten, bloed- en omgevingsonderzoek, worden bekeken in welke mate dieren, omgeving en veehouders zijn blootgesteld aan de bacterie *Coxiella burnetii*. Hieruit zal tevens duidelijk worden welke bedrijfsvoeringsaspecten mogelijk relevant zijn voor het risico op overdracht tussen dieren en van dier op mens.

Zijn er kosten aan het onderzoek verbonden voor de veehouder?
Nee, aan het onderzoek zijn geen kosten verbonden. De dierenarts en de kosten voor de laboratoriumtesten worden betaald via de GD.

Kan ik nog meedoen aan het onderzoek als ik in het najaar 2008 heb meegedaan aan de vrijwillige vaccinatiecampagne?
Als ALLE dieren op dat moment zijn gevaccineerd is deelname inderdaad niet meer mogelijk. Als slechts een deel van uw dieren is gevaccineerd wordt in overleg met u gekeken of dit nog zinvol is. Uw bereidheid tot deelname kan dan gewoon kenbaar worden gemaakt via het antwoordformulier, waarna contact met u wordt opgenomen.

Ik ben al eerder bezocht door de VWA in verband met Q-koorts. Kunnen de informatie en de uitslagen van dat onderzoek niet worden gebruikt zodat een nieuw onderzoek niet nodig is?
Nee, helaas is die informatie niet bruikbaar voor het doel van het onderzoek. Voor een goede landelijke vergelijking is het noodzakelijk dat elk bedrijf op precies dezelfde manier wordt onderzocht en dat dezelfde methoden in het laboratorium worden gebruikt. Bovendien moet het moment van bloedonderzoek van u als veehouder zo dicht mogelijk liggen bij het moment van monstername van de dieren op uw bedrijf.

Wat zijn de consequenties als op mijn bedrijf Q-koorts wordt gevonden?
Er volgen geen maatregelen op grond van de uitkomst van het bloedonderzoek van uw dieren. Alleen als er sprake zou zijn van forse abortusproblemen die vallen binnen de meldingsplicht zoals in juni 2008 is ingesteld, zullen we u vragen dat, indien dat al niet gedaan is, te melden.

52 RE eerste vaccinatie q-koorts met minister
Van:
Verzonden: woensdag 18 maart 2009 21:34
Aan:
Onderwerp: RE: eerste vaccinatie q-koorts met minister

In april komen 50.000 doses beschikbaar en 300.000 doses in april. Als we 23 en 24 april voorlopig zouden reserveren als data waarop de eerste enting zou kunnen worden uitgevoerd dan kan de week daarop de echte entcampagne beginnen.

Waarom een start eind april en niet veel eerder in april ook al zouden er begin april al 50.000 doses beschikbaar zijn? Als de belangstelling om te enten groot is in april en mei kunnen maximaal 25.000 geiten twee keer worden gevaccineerd. Als we bij hele grote belangstelling voor april en mei de eerste entingen eind april laten beginnen en de beschikbare doses een beetje spreiden tot de tweede of derde week van mei dan kunnen we een deel van de tweede vaccinaties halen uit de levering van juni. Stel we doen het op deze manier dan kunnen we 40.000 geiten een eerste vaccinatie geven uit de levering van de eerste 50.000 doses en 10.000 doses zijn dan beschikbaar voor tweede vaccinaties. Inmiddels is dan de juni levering begonnen. Op deze manier kunnen we in april en mei 40.000 dieren een eerste vaccinatie geven en vervolgens loopt het dan gewoon door.

Ik stel daarom voor eind volgende week een knoop door te hakken maar misschien zou [redacted] alvast in de agenda van de minister kijken of 23 of 24 april nog beschikbaar is.

Met vriendelijke groet,

****

www.ecsrhm.eu

GD
Posthuis 9, 7400 AA Deventer
[redacted]@gddeventer.com
www.gddeventer.com

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van:
[mailto [redacted]@minlnv.nl]
Verzonden: dinsdag 17 maart 2009 18:05
Aan:
Onderwerp: eerste vaccinatie q-koorts met minister

De minister heeft aangegeven bij de eerste vaccinatie tegen Q-koorts aanwezig te willen zijn. Ik zou jullie willen vragen om dit gezamenlijk op te pakken.

De precieze startdatum van de vaccinatiecampagne is natuurlijk nog afhankelijk van de levering van het vaccin van Ceva. Wel hebben we nog vaccins liggen, waarmee een eerste vaccinatie uitgevoerd zou kunnen worden half april.

Deze week gaat er een brief naar Ceva, met het contract. Ik hoop dat ik volgende week preciezer weet wanneer de eerste 50.000 doses geleverd kunnen worden.

Dan kunnen we dan een datum zoeken.

Vriendelijke groeten,

Directie Voedselkwaliteit en Diergezondheid

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Disclaimer

Dit bericht is strikt vertrouwelijk en alleen bestemd voor geadresseerde. Als u
dit bericht per abuis hebt ontvangen, wordt u verzocht de afzender te informeren. Ook verzoeken wij u het bericht te vernietigen en de inhoud niet onder derden te verspreiden. GD sluit elke aansprakelijkheid uit voor directe of indirecte schade voortkomende uit het gebruik van (de inhoud van) dit e-mail bericht. GD te Deventer staat ingeschreven bij de kamer van koophandel als 'Gezondheidsdienst voor Dieren b.v.' onder nummer 08117636.

The content of this message is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this e-mail in error, please advise us and delete it. You should not copy nor disclose its contents to any other person. GD excludes any liability whatsoever for any direct or consequential loss arising from the useof this e-mail or its contents. GD, whose office is in Deventer, is registered with the Chamber of Commerce as 'Gezondheidsdienst voor Dieren b.v.' under number 08117636.

103

Van:
Verzonden: woensdag 18 maart 2009 21:46
Aan:
Onderwerp: RE: Vragen Q-koorts en Blauwtong

Bijlagen: Overzicht aantallen schapen en geiten Q-fever vaccinatie 2009.xls

Hierbij het overzicht van de schatting in het verplicht te enten gebied in Zuid-Nederland. Het zal je niet verbazen dat het aantal in dit overzicht dicht in de buurt komt van het bestelde aantal doses. Hoeveel vaccinaties buiten dit gebied worden uitgevoerd is moeilijk te zeggen. We hebben inmiddels vragen van enkele grote bedrijven en we hebben telefoontjes gehad van een redelijk aantal kinder- en zorgboerderijen. Verder is het tot nu toe rustig buiten het verplicht te enten gebied.
Zodra de eerste mailingen de deur uit zijn krijgen we een betere indruk.

Met vriendelijke groet,

****

www.ecsrhm.eu

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer
@gddeventer.com
www.gddeventer.com

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van.) [mailto. @minlnv.nl]
Verzonden: dinsdag 17 maart 2009 17:24
Aan:
Onderwerp: Vragen Q-koorts en Blauwtong

Zoals telefonisch al besproken is wil ik je nog de volgende vragen stellen.

1. Zou je mij uiterlijk morgenochtend een offerte willen sturen voor de distributie van de vaccinatiefolder blauwtong: is gedaan.
2. Zou je een indicatie kunnen geven van het aantal dieren dat in 2009 tegen Q-koorts gevaccineerd wordt? Zowel in de verplichte campagne als in de vrijwillige campagne? Zie boven.
3. Graag zie ik een conceptbrief tegemoet voor de veehouders voor wie vaccinatie verplicht is. Het zou mooi zijn als we deze brief volgende week uitsturen. De regeling is zover af dat duidelijk is voor welke houders vaccinatie verplicht is. (Deze vraag was telefonisch trouwens nog niet besproken :-)) komt
4. Zou je mij het aangepaste voorstel willen sturen voor het onderzoek naar bijwerkingen. komt
5. Zou je contact op willen nemen met ' over bedrijven waar CEVA aanvullend onderzoek kan doen? Doe ik.

Vriendelijke groeten,

Directie Voedselkwaliteit en Diergezondheid

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Disclaimer

Dit bericht is strikt vertrouwelijk en alleen bestemd voor geadresseerde. Als u dit bericht per abuis hebt ontvangen, wordt u verzocht de afzender te informeren. Ook verzoeken wij u het bericht te vernietigen en de inhoud niet onder derden te verspreiden. GD sluit elke aansprakelijkheid uit voor directe of indirecte schade voortkomende uit het gebruik van (de inhoud van) dit e-mail bericht. GD te Deventer staat ingeschreven bij de kamer van koophandel als 'Gezondheidsdienst voor Dieren b.v.' onder nummer 08117636.

The content of this message is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this e-mail in error, please advise us and delete it. You should not copy nor disclose its contents to any other person. GD excludes any liability whatsoever for any direct or consequential loss arising from the useof this e-mail or its contents. GD, whose office is in Deventer, is registered with the Chamber of Commerce as 'Gezondheidsdienst voor Dieren b.v.' under number 08117636.

Overzicht aantallen schapen en geiten

in het gebied waar in 2009 tegen Q-fever wordt gevaccineerd

		Aantal te enten bedrijven en dieren binnen gebied	
			bedrijven
aantal UBN's met kleine herkauwers	12.281		
aantal UBN's met geiten	5.664		
aantal UBN's met schapen	9.552		

		Geschatte kosten voor twee opties (per uur en per dier), per vaccinatieronde, exclusief aansturing en afhandeling door VWA en/of GD				
geiten	**schapen**	**tarief per dier**	**totaal**	**gem. aantal uren per bedr.**	**tarief per uur**	**totaal**
				1	120	23.520
884		3	2.652			
				5	120	168.600
156.110		1,5	234.165			
				1,5	120	21.780
	920	3	2.760			
1.121		3	3.363			
				2	120	18.240
	1.925	3	5.775			
1.185		3	3.555			
				1	120	8.400
	764	3	2.292			
				4	120	12.000
	7.890	1,5	11.835			
		60	**46.140**			**46.140**
159.300						
	11.499	**totaal**	**312.537**			**298.680**

visitetarief inclusief administratie: 60
vaccinatietarief per dier:
grote bedrijven 1,50 per dier net als bij bluetongue
kleine bedrijven 3 per dier

RE Vragen Q-koorts en Blauwtong

Van:
Verzonden: donderdag 19 maart 2009 8:35
Aan:
Onderwerp: RE: Vragen Q-koorts en Blauwtong

Bijlagen: Project entreactie Coxevac 27.02.2009.doc

Hierbij de laatste versie. Ik heb als contactpersoon weggehaald.

Met vriendelijke groet,

****

www.ecsrhm.eu

GD
Posthus 9, 7400 AA Deventer
@gddeventer.com
www.gddeventer.com

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van: .
[mailto: @minlnv.nl]
Verzonden: dinsdag 17 maart 2009 17:24
Aan:
Onderwerp: Vragen Q-koorts en Blauwtong

Zoals telefonisch al besproken is wil ik je nog de volgende vragen stellen.

1. Zou je mij uiterlijk morgenochtend een offerte willen sturen voor de distributie van de vaccinatiefolder blauwtong
2. Zou je een indicatie kunnen geven van het aantal dieren dat in 2009 tegen Q-koorts gevaccineerd wordt? Zowel in de verplichte campagne als in de vrijwillige campagne?
3. Graag zie ik een conceptbrief tegemoet voor de veehouders voor wie vaccinatie verplicht is. Het zou mooi zijn als we deze brief volgende week uitsturen. De regeling is zover af dat duidelijk is voor welke houders vaccinatie verplicht is. (Deze vraag was telefonisch trouwens nog niet besproken
4. Zou je mij het aangepaste voorstel willen sturen voor het onderzoek naar bijwerkingen.
5. Zou je contact op willen nemen met over bedrijven waar CEVA aanvullend onderzoek kan doen?

Vriendelijke groeten,

Directie Voedselkwaliteit en Diergezondheid

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Disclaimer

Dit bericht is strikt vertrouwelijk en alleen bestemd voor geadresseerde. Als u
dit bericht per abuis hebt ontvangen, wordt u verzocht de afzender te informeren. Ook verzoeken wij u het bericht te vernietigen en de inhoud niet onder derden te verspreiden. GD sluit elke aansprakelijkheid uit voor directe of indirecte schade voortkomende uit het gebruik van (de inhoud van) dit e-mail bericht. GD te Deventer staat ingeschreven bij de kamer van koophandel als 'Gezondheidsdienst voor Dieren b.v.' onder nummer 08117636.

The content of this message is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this e-mail in error, please advise us and delete it. You should not copy nor disclose its contents to any other person. GD excludes any liability whatsoever for any direct or consequential loss arising from the useof this e-mail or its contents. GD, whose office is in Deventer, is registered with the Chamber of Commerce as 'Gezondheidsdienst voor Dieren b.v.' under number 08117636.

GD Deventer

VOORLOOPBLAD (ONDERZOEKS)PROJECTEN

Onderzoek naar mogelijke bijwerkingen van Coxevac®

1. Projectnummer: 2080024

2. Opdrachtgever: ministerie van LNV;

3. Werktitel: onderzoek naar mogelijke bijwerkingen van Coxevac®

4. Trefwoorden (max. 5): Q-fever, Coxevac, vaccinatie,geit, bijwerkingen

5. Projectleider: .

6. Projectteam:

7. Bij uitvoering betrokken organisaties: GD en CVI

8. Looptijd project : nog nader overeen te komen

9. Datum wijziging : 24.02.2009

10. Data rapportage : nog nader overeen te komen

11. Samenwerking derden : niet van toepassing

12. Externe financiering : ministerie van LNV

13. Totale kostenbegroting: afhankelijk van een aantal nog te maken afspraken ongeveer € ……,-, exclusief eventueel te maken accountantskosten

14. Parafering voor akkoord.

- Projectleider : d.d.
- Projectmanager: : d.d.
- Programma manager : d.d.

Projectbeschrijving

Samenvatting

BESCHRIJVING VAN HET ONDERZOEKSPROJECT

1. INLEIDING

In de tien jaar voorafgaand aan 2007 werd de diagnose Q-fever bij de mens in ons land minder dan twintig keer per jaar gesteld. In 2007 deed zich een uitbraak van Q-fever voor rond het Brabantse dorp Herpen en daarbij werden ongeveer 170 mensen ziek en ongeveer 40% daarvan werd opgenomen in het ziekenhuis. In 2008 kwam Q-fever in dezelfde regio terug en aan het eind van dat jaar stond de teller stil op precies duizend humane patiënten en van die patiënten werd ongeveer 20% opgenomen in het ziekenhuis.

Coxiella burnetii, de verwekker van Q-fever, werd in ons land in 2005 voor het eerst aangetoond als veroorzaker van een abortusprobleem op een melkgeitenbedrijf in het zuiden van het land. In datzelfde jaar volgde een tweede geval. In 2006 werden zes nieuwe gevallen op melkgeitenbedrijven gevonden en één geval op een melkschapenbedrijf. In 2007 kwamen daar zeven gevallen op melkgeitenbedrijven bij en in 2008 werd deze diagnose op één melkschapenbedrijf en acht melkgeitenbedrijven gesteld. In 2009 is tot nu toe op één melkgeitenbedrijf abortus veroorzaakt door Coxiella burnetii vastgesteld. Op twee na alle getroffen melkgeitenbedrijven liggen in Zuid-Nederland en het betreft grote bedrijven met gemiddeld ongeveer 1.000 volwassen dieren per bedrijf. De abortuspercentages op deze geitenbedrijven lopen uiteen van ongeveer tien tot zestig procent. Bij een abortus uitbraak komen miljarden Coxiella's in de omgeving terecht die in stof over betrekkelijk grote afstanden met de wind kunnen worden meegevoerd. Via inhalatie kan aldus niet alleen besmetting van de mens maar ook van andere geiten en andere diersoorten plaatsvinden. Over de achtergronden van de door *C. burnetii* veroorzaakte abortusproblemen is nog niet veel bekend maar tussen deze problemen en de problemen bij mensen in dezelfde regio lijkt een verband te bestaan. In een poging om de uitscheiding van bacteriën door geiten en daarmee de blootstelling van de mens te beperken is in 2008 de mogelijkheid geboden om geiten tegen Q-fever te vaccineren. Daartoe is een vrijstelling verleend voor het nog niet geregistreerde vaccin Coxevac® van het Franse farmaceutisch bedrijf CEVA Santé Animale. Van dit vaccin zijn inmiddels in Frankrijk enkele honderdduizenden doseringen toegediend aan herkauwers (runderen, schapen en geiten). Op basis van door de producent geleverde informatie over farmacovigilantie studies lijken de bijwerkingen van dit dode vaccin heel beperkt (Figuur 1).

Figuur 1. Onderstaande tekst is afkomstig uit 'Coxevac, ATVAP 05/006. Bilan Pharmacovigilance avril 2005-mars 2006 en geeft een opsomming van de geregistreerde bijwerkingen (0,037%) na vaccinatie met Coxevac®.

Pour évaluer le taux d'incidence de chaque effet observé par rapport aux ventes, nous avons estimé que :

- 115 562 animaux ont été vaccinés (ref partie 2)
- Quand le nombre d'animaux ayant réagi est inconnu dans un cas, nous avons approximé à une réaction.

L'incidence d'effet indésirables est donc le nombre d'animaux ayant réagi x 100/ le nombre d'animaux vaccinés.

Les taux d'incidence calculés sont donc :

- 0.08 % de réactions locales,
- 0.003 % d'hyperthermie passagère,
- 0.012 % d'avortements,
- 0.04 % d'essoufflement/fatigue/abattement et/ou baisse de production laitière,
- 0.002 % de mortalité,
- 0.007 % de cas isolés.

Over de periode 01.04.2006 tot 28.02.2007 zijn vergelijkbare cijfers bekend; toen werden in totaal 47.462 herkauwers gevaccineerd en daarbij werden in 0,038% van de gevallen een of enkele van de volgende bijwerkingen vastgesteld: locale entreactie, abortus, hyperthermie en depressie.
In Nederland zijn met dit vaccin in het najaar van 2008 ongeveer 35.000 geiten gevaccineerd en medio februari 2009 waren bijwerkingen gemeld van tien bedrijven. De gesignaleerde verschijnselen op die bedrijven waren:
- reductie in melkgift tot ongeveer 15% gedurende enkele dagen; daarna nam bij de meeste dieren de melkgift geleidelijk weer toe;
- enkele dieren blijvende melkgiftdaling, droog gezet en afgevoerd;
- duidelijker melkgiftreductie na tweede vaccinatie;
- sloomheid, verminderde voeropname en verhoging lichaamstemperatuur;
- geen of minder bijwerkingen bij lammeren.
Van de tien gevaccineerde bedrijven die GD en CVI monitoren in het gebied rond Uden zijn op drie bedrijven bijwerkingen gezien. Op deze bedrijven zijn geen reacties gezien bij lammeren maar deze dieren zijn ook niet lacterend en milde verschijnselen vallen daarom minder snel op. Ook blijft voorlopig een beetje de indruk bestaan dat de hierboven omschreven problemen niet of minder voorkomen bij niet besmette bedrijven. Aanvankelijk waren we van plan om de gevaccineerde bedrijven te enquêteren om een betere indruk te krijgen van de mater waarin bijwerkingen waren gesignaleerd maar daar hebben we om meerdere redenen vanaf gezien.
Om een indruk te krijgen van de eventuele reacties die optreden bij melkgeiten na vaccinatie met Coxevac® is voorgesteld dit nader te onderzoeken door gevaccineerde geiten na vaccinatie te volgen door ze te temperaturen en te controleren op locale entreacties en de melkproductie en eventueel optredende klinische verschijnselen te laten vastleggen.

2. PROJECT RESULTATEN

Het doel van dit onderzoek is om op een objectieve manier vast te stellen of, en zo ja, in welke mate entreacties optreden bij geiten na vaccinatie met Coxevac®. Daartoe worden tien bedrijven gevaccineerd met Coxevac® en vijf controlebedrijven geïnjiceerd met een oplossing van fysiologisch zout. Op bedrijfsniveau worden melkproductie en eventueel optredende klinische verschijnselen vastgelegd door de eigenaar. Gedurende vijf dagen na vaccinatie worden per bedrijf 60 dieren getemperatuurd en gecontroleerd op locale entreacties.

3. ONDERZOEKSPLAN GEHELE PERIODE

Om een objectieve indruk te krijgen van de eventuele reacties die optreden bij melkgeiten na vaccinatie met Coxevac® is afgesproken om zo mogelijk voorafgaand aan de vaccinatiecampagne van 2009 op drie maal vijf bedrijven deze reacties in beeld te brengen. Hiertoe worden vijf bedrijven met een Q-fever historie, vijf bedrijven zonder een Q-fever historie en zo mogelijk vijf controlebedrijven benaderd om aan dit onderzoek mee te doen. De eerste tien (twee maal vijf) bedrijven worden gevaccineerd met Coxevac®, de controlebedrijven worden geïnjiceerd met een fysiologische zoutoplossing en alle bedrijven worden gevolgd in de tijd en op bedrijfsniveau vindt vastlegging plaats van de melkproductie en eventueel optredende verschijnselen. Per bedrijf worden zestig at random gekozen dieren gevolgd: vijftig dieren worden gevaccineerd of geïnjiceerd met een oplossing van fysiologisch zout en tien dieren worden niet behandeld en vervolgens worden alle zestig dieren enkele dagen na de eerste en tweede vaccinatie getemperatuurd en gecontroleerd op locale entreacties. De tien niet gevaccineerde dieren worden na afloop van het onderzoek alsnog gevaccineerd. Voor elk dier wordt een nieuwe naald gebruikt.
Aan de deelnemers wordt gevraagd om de melkproductie van de dieren op bedrijfsniveau bij te houden vanaf zes weken voor de eerste vaccinatie tot tien weken na de tweede vaccinatie. Klinische verschijnselen bij de dieren worden door de eigenaar genoteerd op een vooraf afgesproken manier en onafhankelijk van de bevindingen die de onderzoekers vastleggen.

4. FASERING PER PERIODE

Op de deelnemende bedrijven houdt de geitenhouder de melkproductie bij vanaf zes weken voor de eerste vaccinatie tot tien weken na de tweede vaccinatie. De eigenaar houdt informatie bij over de voeropname, het aantal lacterende dieren en eventueel optredende klinische verschijnselen. Vooraf wordt hiervoor een makkelijk in te vullen schema gemaakt waarop melkproductie, voeropname, wel of niet sloom zijn, enz. kunnen worden vermeld en dit wordt met de geitenhouder besproken.
Op Dag 0 wordt eerst van de 60 dieren die daarna worden gevolgd een bloedmonster afgenomen voor serologisch onderzoek op Q-fever. Daarna worden 50 van de 60 dieren gevaccineerd of geïnjiceerd met 2 ml van een fysiologisch zoutoplossing; tien dieren worden niet behandeld. Deze 60 dieren worden daarna vier dagen gevolgd. Drie weken na de eerste vaccinatie worden de dieren opnieuw gevaccineerd en op dezelfde wijze gevolgd.

Op elk bedrijf worden 60 dieren gevolgd: de 10 niet geënte dieren en 50 geënte dieren:
Dag 0:

- 60 dieren temperaturen;
- bloedafname voor serologisch onderzoek op Q-fever van bovenstaande 60 dieren;
- 60 dieren merken;
- vaccineren van 50 dieren of injiceren met 2 ml van een oplossing van fysiologisch zout;
- temperaturen van de 60 dieren vier uur na vaccinatie en vaccinatieplaats controleren; gegevens worden per dier genoteerd.
- Koppel inspecteren en vastleggen bevindingen.

Dag 1:

- temperaturen van de 60 dieren en controle vaccinatieplaats; vastleggen data;
- koppel inspecteren en vastleggen bevindingen.

Dag 2:

- temperaturen van de 60 dieren en controle vaccinatieplaats; vastleggen data;
- koppel inspecteren en vastleggen bevindingen.

Dag 3:

- temperaturen van de 60 dieren en controle vaccinatieplaats; vastleggen data;
- koppel inspecteren en vastleggen bevindingen.

Dag 4:

- temperaturen van de 60 dieren en controle vaccinatieplaats; vastleggen data;
- koppel inspecteren en vastleggen bevindingen.

Afhankelijk van de bevindingen gedurende de eerste vier dagen kan worden besloten om het temperaturen van de dieren en het controleren van de vaccinatieplaats na dag 4 met een of enkele dagen te verlengen.
Dag 7: telefonisch contact opnemen met deelnemers; bij problemen bedrijf bezoeken.
Dag 14: telefonisch contact opnemen met deelnemers; bij problemen bedrijf bezoeken.
Dag 21:

- vaccineren van dezelfde 60 dieren als op dag 0 en toedienen 2 ml fysiologisch zoutoplossing;
- temperaturen van de 60 dieren en controle vaccinatieplaats; vastleggen data
- koppel inspecteren en vastleggen bevindingen.

Dag 22:

- temperaturen van de 60 dieren en controle vaccinatieplaats; vastleggen data;
- koppel inspecteren en vastleggen bevindingen.

Dag 23:

- temperaturen van de 60 dieren en controle vaccinatieplaats; vastleggen data;
- koppel inspecteren en vastleggen bevindingen.

Dag 24:

- temperaturen van de 60 dieren en controle vaccinatieplaats; vastleggen data;

- koppel inspecteren en vastleggen bevindingen.

Dag 25:

- temperaturen van de 60 dieren en controle vaccinatieplaats; vastleggen data;
- koppel inspecteren en vastleggen bevindingen.

Dag 28: telefonisch contact met deelnemers en bij problemen bedrijf bezoeken.
Dag 35: telefonisch contact met deelnemers opnemen en bij problemen bedrijf bezoeken.
Dag 63: alle bedrijven bezoeken en verzamelde informatie doornemen en meenemen voor verwerking. Tien weken na de tweede vaccinatie worden de melkproductiegegevens verzameld.

5. SAMENWERKING

GD en CVI; GD en CVI stemmen onderzoeksvoorstel af. GD voert onderzoek uit en rapportage vindt plaats in onderling overleg tussen GD en CVI.

6. RAPPORTAGE EN COMMUNICATIE

Voor de tweede vaccinatie vindt een tussenrapportage plaats met de bevindingen tot dat moment. Na afloop van het onderzoek vindt een volledige rapportage plaats. Daarbij vindt een beschrijving plaats van het onderzoek en aan het onderzoek deelnemende bedrijven en worden de waarnemingen beschreven per bedrijf en per groep bedrijven.

7. BEGROTING + REALISATIE

Volgt; NB accountantskosten

105.

Van:
Verzonden: vrijdag 20 maart 2009 16:21
Aan:
Onderwerp: melkschapenhouders

We hebben een bestand gemaakt van melkschapenhouders:
In bestand 36 melkschapenhouders, 10 hiervan gebeld; kort uitgelegd dat er tegen Q-fever wordt gevaccineerd en dat er buiten het verplicht te enten gebied ook vaccin beschikbaar is: vaccin gratis, zelf dierenarts betalen.

Uitkomst:
2 willen er enten;
5 weten het nog niet, ook na de uitleg niet;
3: tot nu toe niet over nagedacht en nog niet positief.
Als dit een juiste steekproef zou zijn, zouden er buiten het gebied in totaal 2000 dieren geënt gaan worden.

Bij onze inschatting van de kinderboerderijen buiten het gebied: 50 in totaal vaccineert met 10-20 schapen en geiten per locatie: maximaal 1000 dieren

Het bestand van de geitenbedrijven buiten het verplicht te enten gebied is inmiddels klaar; waarschijnlijk zijn hier maandag aan het eind van de middag 30 van gebeld. Onze inschatting van de aantallen die gaan enten

[redacted]

gebied onder de 500 dieren per bedrijf: in dat geval 20.000 dieren. Waarschijnlijk weten we maandag of dinsdag meer.

166

Van:
Verzonden: maandag 23 maart 2009 21:32
Aan:
Onderwerp: belactie

We hebben gisteren in een belronde 20 geitenhouders gesproken op een totaal bestand van 222 houders buiten het verplicht te enten gebied:
5 van de 20 willen vaccineren;
7 van de 20 twijfelen
8 van de 20 willen niet enten.

Eind vorige week gaf ik je de volgende schatting door:
Onze inschatting van de aantallen die gaan enten liep gisteren uiteen van 30-50; het gemiddelde aantal dieren per bedrijf ligt buiten het verplicht te enten gebied onder de 500 dieren per bedrijf; in dat geval 20.000

[redacted]

dieren.

Onze belactie komt dus heel dicht in de buurt.

Hierna hebben we twee mogelijkheden:

1. We laten het voor wat het is en komen dan op het geschatte aantal;
2. We gaan specifiek in deze groep een wervende communicatie opzetten en komen dan op het dubbele (?) aantal uit. Een deel zal namelijk niet willen enten omdat ze weten dat het tankmelkonderzoek negatief is. Een deel van deze bedrijven krijgt mogelijk problemen bij export als ze zouden willen exporteren. Er zijn ook nog wel wat andere argumenten.

Met vriendelijke groet,

****

www.ecsrhm.eu

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer
@gddeventer.com
www.gddeventer.com

10 RE Vragen Q-koorts en Blauwtong

Van:
Verzonden: dinsdag 24 maart 2009 16:37
Aan:
Onderwerp: RE: Vragen Q-koorts en Blauwtong

Beste

Dank voor het doorsturen van de indicatie van aantallen dieren etc. Ik probeer de te verwachten kosten op een rij te zetten omdat we dit deels door moeten geven aan Brussel en aangezien de minister de vrijwillige campagne wil promoten moeten we ook even goed in de gaten houden hoeveel vaccin er vermoedelijk op gaat aan de verplichte campagne (en of we dan nog genoeg overhouden voor de vrijwillige aanpak, want bijbestellen kan pas wat gaat lastig worden)

[redacted]

Ik heb een aantal kleine vragen ter aanvulling of om even te verifieren of ik bepaalde cijfers juist interpreteer:

- Zijn er 121 kinder en zorgboerderijen in het gebied voor verplichte vaccinatie bekend bij de GD en naar schatting nog zo'n 152 bedrijven binnen het gebied voor verplichte vaccinatie die niet bekend zijn bij de GD (waarvan de GD verwacht dat 50% van die 152 bedrijven zich zal melden).
- schatte in dat ongeveer 45 geitenbedrijven in het gebied in 2008 ook zijn gevaccineerd en dus in 2009 maar 1 keer vaccin hoeven te krijgen, klopt die inschatting naar jouw idee of weet je misschien zelfs om hoeveel dieren het ongeveer gaat?
- Hoeven schapen slechts 1 mL vaccin per keer te krijgen toegediend (en geiten 2 mL), ofwel is er voor schapen de helft minder vaccin nodig?
- Interpreteer ik het goed dat de GD inschat dat ongeveer 3% van de schapenbedrijven met meer dan 50 schapen melkschapen heeft? En dat dus die 3 % van de schapenbedrijven verplicht gevaccineerd moet worden (wat overeen komt met ongeveer 7890 melkschapen)
- Kunnen jullie inschatten hoe vaak voorrijkosten moeten worden vergoed, want inmiddels is met de KNMvD afgesproken dat we de dierenartsen zullen vergoeden op basis van uren (98,07 euro per uur) en voorrijkosten (19,67 euro) (zelfde tarieven als bij Brucella-bestrijding).
- Jullie schatten in dat voor de grote melkschapenbedrijven de dierenarts gemiddeld 4 uur nodig zal hebben voor de vaccinatie, voor de grote geitenbedrijven gemiddeld 5 uur, en voor de zorg- en kinderboerderijen 1,5-2 uur? Ik check dit nog even omdat afwijkingen hierin een behoorlijk groot effect hebben op de uiteindelijke kosten. Zijn deze uren gebaseerd op cijfers die jullie hebben van bijvoorbeeld andere vaccinatiecampagnes of is het een inschatting?

Misschien kun je niet alle vragen beantwoorden, maar dacht kan het altijd vragen. Wellicht dat je relatief makkelijk een inschatting kunt maken. Alvast bedankt.

Met vriendelijke groet,

10 RE Vragen Q-koorts en Blauwtong

Van:
Verzonden: woensdag 18 maart 2009 21:46
Aan:
Onderwerp: RE: Vragen Q-koorts en Blauwtong

Beste

Hierbij het overzicht van de schatting in het verplicht te enten gebied in Zuid-Nederland. Het zal je niet verbazen dat het aantal in dit overzicht dicht in de buurt komt van het bestelde aantal doses. Hoeveel vaccinaties buiten dit gebied worden uitgevoerd is moeilijk te zeggen. We hebben inmiddels vragen van enkele grote bedrijven en we hebben telefoontjes gehad van een redelijk aantal kinder- en zorgboerderijen. Verder is het tot nu toe rustig buiten het verplicht te enten gebied.

Zodra de eerste mailingen de deur uit zijn krijgen we een betere indruk.

Met vriendelijke groet,

****

www.ecsrhm.eu

GD

Postbus 9, 7400 AA Deventer

gddeventer.com

www.gddeventer.com

10 RE Vragen Q-koorts en Blauwtong

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van:
Verzonden: dinsdag 17 maart 2009 17:24
Aan:
Onderwerp: Vragen Q-koorts en Blauwtong

Beste ,

Zoals telefonisch al besproken is wil ik je nog de volgende vragen stellen.

1. Zou je mij uiterlijk morgenochtend een offerte willen sturen voor de distributie van de vaccinatiefolder blauwtong: is gedaan.

2. Zou je een indicatie kunnen geven van het aantal dieren dat in 2009 tegen Q-koorts gevaccineerd wordt? Zowel in de verplichte campagne als in de vrijwillige campagne? Zie boven.

3. Graag zie ik een conceptbrief tegemoet voor de veehouders voor wie vaccinatie verplicht is. Het zou mooi zijn als we deze brief volgende week uitsturen. De regeling is zover af dat duidelijk is voor welke houders vaccinatie verplicht is. (Deze vraag was telefonisch trouwens nog niet besproken :-)) komt

4. Zou je mij het aangepaste voorstel willen sturen voor het onderzoek naar bijwerkingen. komt

5. Zou je contact op willen nemen met over bedrijven waar CEVA aanvullend onderzoek kan doen? Doe ik.

Vriendelijke groeten,

Beleidsmedewerker

Directie Voedselkwaliteit en Diergezondheid

10 RE Vragen Q-koorts en Blauwtong

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Disclaimer

Dit bericht is strikt vertrouwelijk en alleen bestemd voor geadresseerde. Als u dit bericht per abuis hebt ontvangen, wordt u verzocht de afzender te informeren. Ook verzoeken wij u het bericht te vernietigen en de inhoud niet

RE belactie

Van:
Verzonden: dinsdag 24 maart 2009 10:47
Aan:
Onderwerp: RE: belactie

Bijlagen: Benodigde hoeveelheid vaccin 24.03.2009.xls

,

Ik bel je even over deze berekening.

Met vriendelijke groet,

****

www.ecsrhm.eu

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer
@gddeventer.com
www.gddeventer.com
-----Oorspronkelijk bericht-----
Van:
[mailto: @minlnv.nl]
Verzonden: dinsdag 24 maart 2009 9:00
Aan:
Onderwerp: RE: belactie

Beste , de minister heeft, tegen ons advies is, besloten een landelijke campagne te willen om vrijwillige vaccinatie te promoten. Jij verwacht dat we dan rekening moeten houden met 40.000 te vaccineren dieren, en dus 80.000 doses? Dat zou betekenen dat we 30.000 doses bij moeten bestellen.

----- Oorspronkelijk bericht -----
Van:
Verzonden: maandag 23 maart 2009 21:31
Aan: @minlnv.nl @minlnv.nl>
Onderwerp: belactie

Beste ,

We hebben gisteren in een belronde 20 geitenhouders gesproken op een totaal bestand van 222 houders buiten het verplicht te enten gebied:

5 van de 20 willen vaccineren;

7 van de 20 twijfelen

8 van de 20 willen niet enten.

Eind vorige week gaf ik je de volgende schatting door:

Onze inschatting van de aantallen die gaan enten liep gisteren uiteen van 30-50; het gemiddelde aantal dieren per bedrijf ligt buiten het verplicht te enten

RE belactie
gebied onder de 500 dieren per bedrijf: in dat geval 20.000 dieren.

Onze belactie komt dus heel dicht in de buurt.

Hierna hebben we twee mogelijkheden:

1. We laten het voor wat het is en komen dan op het geschatte aantal;
2. We gaan specifiek in deze groep een wervende communicatie opzetten en komen dan op het dubbele (?) aantal uit. Een deel zal namelijk niet willen enten omdat ze weten dat het tankmelkonderzoek negatief is. Een deel van deze bedrijven krijgt mogelijk problemen bij export als ze zouden willen exporteren. Er zijn ook nog wel wat andere argumenten.

Met vriendelijke groet,

****

www.ecsrhm.eu

GD

Postbus 9, 7400 AA Deventer

@gddeventer.com

www.gddeventer.com

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are

14-3-2001 15

requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

108A

Overzicht vaccinaties Q-fever 2009

Aantal bestelde doses (van 2 ml)	**dieren**	**doses**	**ml**
april		50.000	100000
juni		300000	600000
september		50000	100000
Totaal besteld		**400.000**	**800.000**
Totaal nodig			
In verplicht te enten gebied:			
geiten	159300	318600	637200
schapen	11500	23000	23000
Buiten verplicht te enten gebied:			
melkschapen	2000	4000	4000
kinderboerderijen:			
schapen	500	1000	1000
geiten	500	1000	2000
melkgeiten	25500	51000	102000
Totaal dieren	199300		
Totaal doses		398600	
Totaal ml			769200

Op basis van bovenstaande, rekening houdend met schattingen: 769200 ml nodig.
Bij 5% verlies nodig: 769200 + 38460 = 807660 ml vaccin

Indien door een gerichte campagne, het aantal dieren buiten het verplicht te enten gebied verdubbelt:
109.000 ml extra nodig plus 5% = 114450 ml = 57225 doses van 2 ml.

RE Vragen Q-koorts en Blauwtong

Van:
Verzonden: dinsdag 24 maart 2009 22:41
Aan:
Onderwerp: RE: Vragen Q-koorts en Blauwtong

Beste

Zie hierna in je eigen mail mijn reactie.

Met vriendelijke groet,

****

www.ecsrhm.eu

-

GD

Postbus 9, 7400 AA Deventer

¬@gddeventer.com

www.gddeventer.com

Van:]minlnv.nl]
Verzonden: dinsdag 24 maart 2009 16:37
Aan:
Onderwerp: RE: Vragen Q-koorts en Blauwtong

Beste

Dank voor het doorsturen van de indicatie van aantallen dieren etc. Ik probeer de te verwachten kosten op een rij te zetten omdat we dit deels door moeten geven aan Brussel en aangezien de minister de vrijwillige campagne wil promoten

moeten we ook even goed in de gaten houden hoeveel vaccin er vermoedelijk op gaat aan de verplichte campagne (en of we dan nog genoeg overhouden voor de vrijwillige campagne, want bijbestellen kon nog wel eens lastig worden).

Ik heb een aantal kleine vragen ter aanvulling of om even te verifieren of ik bepaalde cijfers juist interpreteer:

- Zijn er 121 kinder en zorgboerderijen in het gebied voor verplichte vaccinatie bekend bij de GD en naar schatting nog zo'n 152 bedrijven binnen het gebied voor verplichte vaccinatie die niet bekend zijn bij de GD (waarvan de GD verwacht dat 50% van die 152 bedrijven zich zal melden).

De categorie kinder- en zorgboerderij is niet goed gedefinieerd in BRBS; bij 121 UBN's staat aangegeven dat ze behoren tot de categorie kinder- of zorgboerderij; op basis van de NAW(naam, adres, woonplaats)-gegevens zou je bij 152 andere UBN's kunnen vermoeden dat het ook om een kinder- of zorgboerderij gaat; in mijn aanname ben ik er vanuit gegaan dat dit in de helft van de gevallen juist is.

- schatte in dat ongeveer 45 geitenbedrijven in het gebied in 2008 ook zijn gevaccineerd en dus in 2009 maar 1 keer vaccin hoeven te krijgen, klopt die inschatting naar jouw idee of weet je misschien zelfs om hoeveel dieren het ongeveer gaat?

Deze gegevens zouden bij VWA bekend moeten zijn want VWA heeft in 2008 de uitgifte van vaccins gedaan. Er zijn naar schatting 35.000 x 2 doses toegepast bij geiten; bij een gemiddelde bedrijfsomvang van 1000 in de regio rond Uden zou dat om 35-60 bedrijven kunnen gaan, afhankelijk van het wel of niet vaccineren van alle dieren per bedrijf. Een deel van deze bedrijven is één keer gevaccineerd omdat er daarna geruis kwam over bijwerkingen. Deze bedrijven moet dus in 2009 wel twee keer worden gevaccineerd. Bij je berekeningen moet je uitgaan van een vervanging van 25% van de dieren per jaar. Ik zou even nagaan wat de VWA weet en op basis daarvan nog een keer rekenen. Als het om getallen voor Brussel gaat zou ik bij twijfel aan de bovenkant gaan zitten van het aantal dieren dat je verwacht te vaccineren.

- Hoeven schapen slechts 1 mL vaccin per keer te krijgen toegediend (en geiten 2 mL), ofwel is er voor schapen de helft minder vaccin nodig?

Klopt, dosis voor schaap is 1 ml en voor geit 2 ml.

- Interpreteer ik het goed dat de GD inschat dat ongeveer 3% van de schapenbedrijven met meer dan 50 schapen melkschapen heeft? En dat dus die 3 % van de schapenbedrijven verplicht gevaccineerd moet worden (wat overeen komt met ongeveer 7890 melkschapen)

In het gebied zitten ongeveer 5 melkschapenbedrijven; daarnaast zitten in het gebied herders die rondtrekken (en dus een hoger risico op menscontact hebben); omdat we niet precies weten om hoeveel koppels rondtrekkende schapen het gaat hebben we geschat dat dit, inclusief de melkschapenbedrijven, geschat op 25. De schatting van de dieren die daarbij horen is 7890.

- Kunnen jullie inschatten hoe vaak voorrijkosten moeten worden vergoed, want inmiddels is met de KNMvD afgesproken dat we de dierenartsen zullen vergoeden op basis van uren (98,07 euro per uur) en voorrijkosten (19,67 euro) (zelfde tarieven als bij Brucella-bestrijding).

Hier waren we niet helemaal zeker van. In het overzicht dat ik heb gemaakt was dat ook niet van belang; in dat overzicht heb ik kosten per dier vergeleken met kosten per uur. Het aantal visites voor beide opties is gelijk.

Ik ben uitgegaan van 60 euro, inclusief administratie- en verzendkosten. Daarbij ben ik er vanuit gegaan dat per entronde:

- de 196 UBN's met 1t/m49 geiten 1 keer wordt bezocht;

- 281 grote geitenbedrijven (minimaal) 2 keer worden bezocht;

- 121 kinder- en zorgboerderijen 1 keer worden bezocht;

- de 76 extra kinder- en zorgboerderijen 1 keer worden bezocht;

- de 70 schapenbedrijven met 1 t/m49 schapen per bedrijf: 1 keer worden bezocht

- de 25 grotere schapenbedrijven twee keer worden bezocht.

Jullie schatten in dat voor de grote melkschapenbedrijven de dierenarts gemiddeld 4 uur nodig zal hebben voor de vaccinatie, voor de grote geitenbedrijven gemiddeld 5 uur, en voor de zorg- en kinderboerderijen 1,5-2 uur? Ik check dit nog even omdat afwijkingen hierin een behoorlijk groot effect hebben op de uiteindelijke kosten. Zijn deze uren gebaseerd op cijfers die jullie hebben van bijvoorbeeld andere vaccinatiecampagnes of is het een inschatting?

Het gemiddelde melkgeitenbedrijf heeft 550 dieren; in 5 uur doe je dus 110 per uur; als je dat netjes doet - zeker met het verhaal over bijwerkingen - en de mogelijkheid van een naald per dier kom je daar ongeveer uit; de schapenbedrijven zijn iets kleiner maar per schaap heb je net iets meer tijd nodig dan per geit.

Bij de kinder- en zorgboerderijen gaat een deel van de tijd 'verloren' omdat je hebt te maken met kleine groepjes dieren in weidjes en hokjes en vrijwilligers om te helpen.

Het blijft een schatting, het moet in die uren kunnen maar heel veel rek zit er waarschijnlijk niet in.

Misschien kun je niet alle vragen beantwoorden, maar dacht kan het altijd vragen. Wellicht dat je relatief makkelijk een inschatting kunt maken. Alvast bedankt.

Met vriendelijke groet,

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Directie Voedselkwaliteit en Diergezondheid
t: 070 -

11 RE Vragen Q-koorts en Blauwtong

Van:
Verzonden: donderdag 19 maart 2009 15:52
Aan:
Onderwerp: FW: Vragen Q-koorts en Blauwtong

Van:
Verzonden: woensdag 18 maart 2009 21:46
Aan:
Onderwerp: RE: Vragen Q-koorts en Blauwtong

Beste

Hierbij het overzicht van de schatting in het verplicht te enten gebied in Zuid-Nederland. Het zal je niet verbazen dat het aantal in dit overzicht dicht in de buurt komt van het bestelde aantal doses. Hoeveel vaccinaties buiten dit gebied worden uitgevoerd is moeilijk te zeggen. We hebben inmiddels vragen van enkele grote bedrijven en we hebben telefoontjes gehad van een redelijk aantal kinder- en zorgboerderijen. Verder is het tot nu toe rustig buiten het verplicht te enten gebied.

Zodra de eerste mailingen de deur uit zijn krijgen we een betere indruk.

Met vriendelijke groet,

****

--

www.ecsrhm.eu

11 RE Vragen Q-koorts en Blauwtong

GD

Postbus 9, 7400 AA Deventer

@gddeventer.com

www.gddeventer.com

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van: @minlnv.nl]
Verzonden: dinsdag 17 maart 2009 17:24
Aan:
Onderwerp: Vragen Q-koorts en Blauwtong

Beste

Zoals telefonisch al besproken is wil ik je nog de volgende vragen stellen.

1. Zou je mij uiterlijk morgenochtend een offerte willen sturen voor de distributie van de vaccinatiefolder blauwtong: is gedaan.

2. Zou je een indicatie kunnen geven van het aantal dieren dat in 2009 tegen Q-koorts gevaccineerd wordt? Zowel in de verplichte campagne als in de vrijwillige campagne? Zie boven.

3. Graag zie ik een conceptbrief tegemoet voor de veehouders voor wie vaccinatie verplicht is. Het zou mooi zijn als we deze brief volgende week uitsturen. De regeling is zover af dat duidelijk is voor welke houders vaccinatie verplicht is. (Deze vraag was telefonisch trouwens nog niet besproken :-)) komt

4. Zou je mij het aangepaste voorstel willen sturen voor het onderzoek naar bijwerkingen. komt

5. Zou je contact op willen nemen met over bedrijven waar CEVA aanvullend onderzoek kan doen? Doe ik.

Vriendelijke groeten,

Beleidsmedewerker

Directie Voedselkwaliteit en Diergezondheid

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Disclaimer

Dit bericht is strikt vertrouwelijk en alleen bestemd voor geadresseerde. Als u dit bericht per abuis hebt ontvangen, wordt u verzocht de afzender te informeren. Ook verzoeken wij u het bericht te vernietigen en de inhoud niet onder derden te verspreiden. GD sluit elke aansprakelijkheid uit voor directe of indirecte schade voortkomende uit het gebruik van (de inhoud van) dit e-mail bericht. GD te Deventer staat ingeschreven bij de kamer van koophandel als 'Gezondheidsdienst voor Dieren b.v.' onder nummer 08117636.

The content of this message is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this e-mail in error, please advise us and delete it. You should not copy nor disclose its contents to any other person. GD excludes any liability whatsoever for any direct or consequential loss arising

from the useof this e-mail or its contents. GD, whose office is in Deventer, is registered with the Chamber of Commerce as 'Gezondheidsdienst voor Dieren b.v.' under number 08117636.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van:
Verzonden: woensdag 25 maart 2009 21:14
Aan:
CC:
Onderwerp: RE: regeling maatregelen Q-koorts maart 2009 v5.doc

Bijlagen: CPM regeling maatregelen Q-koorts maart 2009 v5 pv 25.03.2009.doc

Beste ,

Hierbij mijn suggesties. Kijk nog even goed naar de opmerkingen over eenmaal vaccineren en de genoemde termijn. Verder ok.

Met vriendelijke groet,

****

www.ecsrhm.eu

GD
Postbus 9, 7400 AA Deventer
@gddeventer.com
www.gddeventer.com

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van:
[mailto. @minlnv.nl]
Verzonden: woensdag 25 maart 2009 14:49
Aan:
Onderwerp: regeling maatregelen Q-koorts maart 2009 v5.doc

Hierbij stuur ik je de conceptregeling. Ik had er nog een paar opmerkingen over aan de jurist gestuurd, maar die is er vandaag niet. Ik denk dat het goed is als jij ook even naar de regeling kijkt.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Disclaimer

Dit bericht is strikt vertrouwelijk en alleen bestemd voor geadresseerde.
Als u
dit bericht per abuis hebt ontvangen, wordt u verzocht de afzender te informeren. Ook verzoeken wij u het bericht te vernietigen en de inhoud niet onder derden te verspreiden. GD sluit elke aansprakelijkheid uit voor directe of indirecte schade voortkomende uit het gebruik van (de inhoud van) dit e-mail bericht. GD te Deventer staat ingeschreven bij de kamer van koophandel als 'Gezondheidsdienst voor Dieren b.v.' onder nummer 08117636.

The content of this message is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this e-mail in error, please advise us and delete it. You should not copy nor disclose its contents to any other person. GD excludes any liability whatsoever for any direct or consequential loss arising from the useof this e-mail or its contents. GD, whose office is in Deventer, is registered with the Chamber of Commerce as 'Gezondheidsdienst voor Dieren b.v.' under number 08117636.

110A

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT

Regeling van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van ... 2009, TRCJZ/2009/ houdende een vaccinatiecampagne ter bestrijding van Q-koorts

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT,

Gelet op artikel 10 van verordening (EG) nr. 1857/2006 van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 15 december 2006 betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het Verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote ondernemingen die landbouwproducten produceren, en tot wijziging van verordening (EG) nr. 70/2001;

Gelet op de artikelen 29, eerste lid, 30, vierde lid, en 45, eerste en derde lid, van de Diergeneesmiddelenwet, artikel 17 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren en artikel 3 van het Besluit gebruik_sera en entstoffen;

BESLUIT:

Artikel I

De Regeling tijdelijke maatregelen dierziekten[1] wordt gewijzigd als volgt:

A

Onder vervanging van de punt aan het slot van artikel 5.1.1, onderdeel e, door een puntkomma, wordt een onderdeel toegevoegd, luidende:

f. GD: Gezondheidsdienst voor Dieren. Verwijderd: .

B

De artikelen 5.2.1 tot en met 5.2.4 komen te luiden:

Artikel 5.2.1

1. Van het verbod, gesteld in artikel 2, eerste lid, van de Diergeneesmiddelenwet, wordt vrijstelling verleend voor het toepassen van het diergeneesmiddel "Coxevac" van de

firma CEVA te Brussel voor het vaccineren van schapen en geiten tegen Q-koorts en met het oog daarop het bereiden(?), het voorhanden of in voorraad hebben en het afleveren van dit middel onder de voorwaarden, gesteld in artikel 5.2.4 tot en met 5.2.6.

2. De vrijstelling, bedoeld in het eerste lid, wordt verleend tot 1 januari 2010 voor schapen en geiten die in Nederland worden gehouden.

Opmerking [XZ1]: Firma heet voluit: CEVA SANTE ANIMALE S.A./N.V.
Avenue de la Métrologielaan 6 - 1130 Bruxelles/Brussel (BE) ; de bijsluiter is in het Nederlands en gaat het dan niet om : CEVA SANTE ANIMALE B.V. Tiendweg 8c - Postbus 67 - 2670 AB Naaldwijk (NL)

Artikel 5.2.2

Het diergeneesmiddel, bedoeld in artikel 5.2.1, eerste lid, wordt voor de toepassing van deze regeling aangewezen als:

a. een middel als bedoeld in artikel 29, eerste lid, van de Diergeneesmiddelenwet;
b. een middel als bedoeld in artikel 30, vierde lid, van de Diergeneesmiddelenwet.

Artikel 5.2.3

Van het verbod, in artikel 3 van het Besluit gebruik sera en entstoffen wordt vrijstelling verleend voor het overeenkomstig deze regeling vaccineren van schapen en geiten.

Artikel 5.2.4

1. De dierenarts past het diergeneesmiddel, bedoeld in artikel 5.2.1, eerste lid, toe overeenkomstig de gebruiksvoorschriften en de instructies van de fabrikant van het middel.
2. Het diergeneesmiddel, bedoeld in artikel 5.2.1, eerste lid, wordt niet toegepast bij drachtige schapen en geiten.

C

Na artikel 5.2.4 worden de volgende artikelen ingevoegd, luidende:

Artikel 5.2.5

1. De houder van schapen en geiten binnen het gebied, bedoeld in bijlage 1, die:
   a. bedrijfsmatig worden gehouden ten behoeve van de melkproductie op een locatie waar meer dan 50 schapen en/of geiten aanwezig zijn;
   b. op een zorgboerderij worden gehouden;
   c. op een kinderboerderij worden gehouden,
   d. in een dierentuin worden gehouden,

is verplicht deze dieren eenmaal te laten vaccineren vóór 1 januari 2010.

2. De houder van schapen en geiten die worden gehouden op een bedrijf waar vóór inwerkingtreding van deze regeling een verdenking van besmetting met Q-koorts, bedoeld in artikel 2, onderdeel a, van het Besluit verdachte dieren, is vastgesteld, is verplicht deze dieren eenmaal te laten vaccineren vóór 1 januari 2010.

Verwijderd: .

Opmerking [XZ2]: Waarom eenmaal? Je kunt het beste eenmaal weglaten omdat je hierboven aangeeft dat er moet worden gevaccineerd overeenkomstig de gebruiksvoorschriften en instructies van de fabrikant.

Opmerking [XZ3]: Waarom eenmaal?

[1] Stcrt. 2007, 237; laatstelijk gewijzigd bij ministeriële regeling van 6 maart 2009, TRCJZ/2009/612.

3. De houder, bedoeld in het eerste en tweede lid, verleent alle medewerking ten behoeve van de vaccinatie van zijn dieren.

4. Indien schapen of geiten worden gevaccineerd op grond van deze regeling dient de desbetreffende houder ervoor zorg te dragen dat zijn dieren tweemaal worden gevaccineerd, waarbij de tweede vaccinatie minimaal drie weken nadat de eerste vaccinatie is verricht, wordt uitgevoerd.

5. Het vierde lid is niet van toepassing indien de desbetreffende dieren reeds zijn gevaccineerd in 2008.

Opmerking [XZ4]: 4. kan worden weggelaten indien in 1 en 2 eenmaal wordt weggelaten omdat dan is bedoeld dat het wordt toegepast volgens de gebruiksvoorschriften en instructies van de fabrikant.

Opmerking [XZ5]: Dit geldt niet indien de dieren in 2008 maar eenmaal zijn gevaccineerd. Lid 5 zou kunnen luiden: dieren die in 2008 tweemaal zijn gevaccineerd hoeven in 2009 maar eenmaal te worden gevaccineerd.

Artikel 5.2.6

1. De houder, bedoeld in artikel 5.2.5, eerste en tweede lid, is verplicht om vóór 30 april 2009 aan de GD in ieder geval de volgende gegevens te doen toekomen:
   a. het aantal schapen en geiten aanwezig op het bedrijf;
   b. het aantal dieren dat in 2008 tweemaal is gevaccineerd in verband met Q-koorts;
   c. het aantal schapen en geiten dat in 2009 voor het eerst gevaccineerd zal worden;
   d. de maanden die de voorkeur verdienen om de dieren te laten vaccineren.
2. De kennisgeving, bedoeld in het eerste lid, geschiedt met gebruikmaking van een daartoe ter beschikking gesteld formulier.

Opmerking [XZ6]: Aan het noemen van een datum zit een klein risico: als in het verplicht te enten gebied een kinder- of zorgboerderij blijkt te zitten die niet als zodanig staat geregistreerd wordt die houden pas na 30 april via een mailing op de hoogte gebracht en kan pas na 30 april reageren.

Artikel 5.2.7

1. De dierenarts stuurt een overzicht van gemaakte uren en het aantal gevaccineerde dieren per bedrijf aan de GD.
2. De houder dient aan te geven bij de GD of alle dieren op zijn bedrijf, die onder de vaccinatieplicht vallen, zijn gevaccineerd.
3. De kennisgevingen, bedoeld in het eerste en tweede lid, geschieden met gebruikmaking van een daartoe ter beschikking gesteld formulier.

Artikel 5.2.8

Een houder, niet zijnde een houder, bedoeld in artikel 5.2.5, eerste en tweede lid, dient zich *(willen we hier een uiterlijke termijn bij?)* te melden bij de GD indien hij schapen of geiten op zijn bedrijf wil laten vaccineren.

Opmerking [XZ7]: Hoeft niet.

Artikel II

Deze regeling treedt in werking met ingang van 15 april 2009.

Opmerking [XZ8]: De brieven kunnen toch wel eerder worden verzonden naar de houders die verplicht moeten vaccineren?

Deze regeling wordt met de toelichting in de Staatscourant geplaatst.

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN

VOEDSELKWALITEIT,

G. Verburg

BIJLAGE

Vaccinatiegebied Noord-Brabant

Toelichting

§ 1. Inleiding

Sinds enige jaren komt de ziekte Q-koorts voor in Nederland. Bijna alle gangbare boerderijdieren kunnen de ziekte oplopen. Maar ook huisdieren, knaagdieren en vogels kunnen besmet raken. Q-koorts is een zoönose. Dit betekent dat besmetting van dier naar mens kan plaatsvinden. Tot 2007 werden er jaarlijks ongeveer vijftien gevallen gemeld. In 2007 zijn ongeveer honderdzeventig en in 2008 zijn ongeveer duizend mensen ziek geworden. Deskundigen menen dat er een verband is tussen de humane ziektegevallen en door de Q-koorts bacterie veroorzaakte abortusgolven bij grote melkgeitenbedrijven in Noord-Brabant.

Opmerking [XZ9]: De ziekte is altijd in Nederland geweest maar komt de laatste twee jaar meer voor.

Verwijderd: a

Verwijderd:

Over de precieze manier waarop de Q-koorts bacterie vanuit besmette bedrijven wordt verspreid en vervolgens voor besmettingen bij andere bedrijven en mensen zou kunnen zorgen, bestaan nog tal van onduidelijkheden. Wel bestaat er in de wetenschappelijke literatuur overeenstemming dat de bacterie vooral via stof wordt verspreid. Met de wind verspreidt stof afkomstig uit de melkgeitenhouderij wordt als de drager van besmetting gezien. Verder zijn diverse onderzoeken in gang gezet die in de loop van dit jaar waarschijnlijk meer duidelijkheid zullen geven over de manier van verspreiding.

Bij regeling van 12 juni 2008 is Q-koorts aangewezen als besmettelijke dierziekte[2]. Daaropvolgend zijn diverse maatregelen genomen en is de mogelijkheid gecreëerd voor veehouders om dieren te vaccineren. Onderhavige wijziging ziet op de verplichting om schapen en geiten in een bepaald deel van Nederland te vaccineren evenals op de mogelijkheid voor veehouders die niet onder de verplichting vallen om hun dieren vrijwillig te laten vaccineren.

§ 2. Verplichte vaccinatiecampagne

Een groot deel van Zuid-Nederland wordt als gevolg van deze regeling als vaccinatiegebied voor Q-koorts aangewezen. In dit gebied wordt vaccinatie tegen Q-koorts verplicht voor schapen en geiten op grotere melkgeiten- en melkschapenbedrijven met meer dan 50 volwassen schapen en geiten en op bedrijven met een publieksfunctie. Kinderboerderijen, zorgboerderijen en dierentuinen zijn voorbeelden van bedrijven met een publieksfunctie. Buiten het vaccinatiegebied wordt vaccinatie verplicht voor schapen en geiten op bedrijven die door de Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) besmet met Q-koorts zijn verklaard in de zin van het Besluit verdachte dieren. De coördinatie voor/van de vaccinatiecampagne ligt bij de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD). De houder van de dieren heeft de verantwoordelijkheid om de dieren te laten vaccineren. Het is echter de dierenarts die het vaccin zal toedienen aan de dieren. Bovendien rust op de veehouder de plicht om medewerking te verlenen aan het vaccineren. Om ervoor te zorgen dat de GD een goede planning kan maken heeft iedere

[2] Regeling van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 9 juni 2008 (Stcrt. 2008, 109).

veehouder wiens bedrijf onder de vaccinatieplicht valt een formulier ontvangen van de GD. Op dit formulier kan worden aangegeven hoeveel dieren op het bedrijf aanwezig zijn en of deze reeds in 2008 een vaccinatie tegen Q-koorts hebben ondergaan/tegen Q-koorts zijn gevaccineerd. Tevens kan de veehouder aangeven welke maanden de voorkeur verdienen om de dieren te laten vaccineren. Aangezien drachtige dieren niet gevaccineerd mogen worden dient er bij de planning rekening gehouden te worden met het moment waarop de dieren op het bedrijf normaliter worden gedekt. Naar aanleiding van deze gegevens zal de GD een planning maken aan de hand waarvan afspraken worden gemaakt met de bedrijven en dierenartsen. Op deze manier kan de vaccindistributie in goede banen worden geleid.

Dierenartsen ontvangen via AUV Groothandel BV, welke gelieerd is aan de AUV dierenartsencoöperatie, de vaccins om de dieren op de bedrijven die zij bezoeken te vaccineren. Van elk gemaakt bezoek in het kader van de verplichte vaccinatie dient de dierenarts bij de GD opgave te doen van het aantal gemaakte uren en het aantal dieren dat hij op dat bedrijf heeft gevaccineerd. De vergoeding van de dierenarts wordt berekend op basis van een uurtarief van € PM. Na ontvangst van de gegevens zal de GD overgaan tot uitbetaling van de toedieningskosten. Dienst Regelingen van mijn ministerie zal toezicht houden op deze geldstromen. Deze manier van werken komt overeen met de wijze waarop de monitoring in het kader van brucellose (veroorzaakt door Brucella melitensis) plaatsvindt. Daarnaast dient de veehouder aan te geven of alle dieren op zijn bedrijf, die onder de vaccinatieplicht vallen, zijn gevaccineerd.

§ 3. Vrijwillige vaccinatie

Naast de verplichte vaccinatiecampagne wordt er voor alle overige bedrijven, die niet onder de verplichting vallen, vrijwillige vaccinatie tegen Q-koorts mogelijk gemaakt. Indien een veehouder zijn dieren wil laten vaccineren tegen Q-koorts kan hij zich melden bij de GD. In overleg zal er een datum worden gekozen waarop de vrijwillige vaccinatie kan plaatsvinden. Het vaccin zal door de overheid worden bekostigd, maar de kosten voor vaccintoediening door de dierenarts dient de veehouder zelf te dragen.

§ 4. Staatssteun

Het vaccin dat mag worden gebruikt voor zowel de verplichte als de vrijwillige vaccinatie tegen Q-koorts wordt gratis beschikbaar gesteld en geleverd aan de dierenartsen die de vaccinatie uitvoeren. De toedieningskosten die worden gemaakt in het kader van de verplichte vaccinatie worden eveneens van overheidswege vergoed. Beide vormen van steun voldoen aan de voorwaarden van artikel 10 van verordening (EG) nr. 1857/2006. De steun wordt verstrekt aan kleine en middelgrote ondernemingen in de zin van deze verordening. Het gaat hierbij om steun die op basis van het eerste lid, onderdeel b, van voornoemd artikel in natura wordt verstrekt. Aan het vierde lid wordt voldaan via de overige bepalingen die op basis van de regeling al gelden ter voorkoming van de insleep van Q-koorts. De vaccinatie strategie maakt onderdeel uit

van een nationaal programma ter preventie en bestrijding Q-koorts. Voorts is Q-koorts een dierziekte die voorkomt op de OIE lijst waarmee ook wordt voldaan aan het zevende lid. De leden 3, 5, 6 en 8 van artikel 10 zijn eveneens in acht genomen

§ 5. Administratieve lasten
Uit deze wijzigingsregeling vloeien administratieve lasten voort. PM

Het karakter van de regeling brengt met zich mee dat afgeweken wordt van de uitgangspunten van de vaste verandermomenten voor regelgeving.

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN
VOEDSELKWALITEIT,

G. Verburg